KÜLTÜR MİRASI YÖNETİMİ: NEDEN VE NASIL?
Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar

Derleyenler
Asu Aksoy, Deniz Ünsal, Ebru Omay Polat,
Gül Pulhan, İclal Dinçer, Nuran Zeren Gülersoy,
T. Gül Köksal, Zeynep Ahunbay, Zeynep Enlil

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

KÜLTÜR MİRASI YÖNETİMİ: NEDEN VE NASIL?
Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar
Derleyenler: Asu Aksoy, Deniz Ünsal, Ebru Omay Polat, Gül Pulhan, İclal Dinçer, Nuran Zeren Gülersoy, T. Gül Köksal, Zeynep Ahunbay, Zeynep Enlil

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 707
Kültürel İncelemeler 19

ISBN 978-605-399-604-0

1. Baskı İstanbul, Ekim 2022

© İstanbul Bilgi Üniversitesi İktisadi İşletmesi
Yazışma Adresi: Hacıahmet Mahallesi, Pir Hüsamettin Sokak, No:20, 34440, Beyoğlu / İstanbul
Telefon: 0212 311 64 63 - 311 61 34 / Faks: 0212 216 24 15 • Sertifika No: 51672

www.bilgiyay.com
E-posta yayin@bilgiyay.com
Dağıtım dagitim@bilgiyay.com

Yayına Hazırlayanlar Asu Aksoy, Deniz Ünsal
Editör Gonca Acaray
Tasarım Mehmet Ulusel
Dizgi ve Uygulama Görkem Didem Öztuncer
Baskı ve Cilt Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş. Cihangir mah. Güvercin cad. no:3/1 Baha İş Merkezi, A Blok Kat 2 Avcılar İstanbul Telefon: 0212 412 17 00 / Faks: 0212 422 11 51 • Sertifika No: 44452

İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data
İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Tarafından Kataloglanmıştır.

Names: Aksoy, Asu, editor, compiler. | Ünsal, Deniz, 1972- editor, compiler. | Omay Polat, Ebru, compiler. | Pulhan, Gül, compiler. | Dinçer, İclal, compiler. | Gülersoy, Nuran Zeren, compiler. | Köksal, T. Gül, compiler. | Ahunbay, Zeynep, compiler. | Enlil, Zeynep, compiler.
Title: Kültür mirası yönetimi : neden ve nasıl? : Türkiye'den deneyimler ve tartışmalar / yayına hazırlayanlar Asu Aksoy, Deniz Ünsal ; derleyenler Asu Aksoy, Deniz Ünsal, Ebru Omay Polat, Gül Pulhan, İclal Dinçer, Nuran Zeren Gülersoy, T. Gül Köksal, Zeynep Ahunbay, Zeynep Enlil.
Description: İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2022. | Includes bibliographical references.
Series: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; 707. Kültürel İncelemeler; 19.
Identifiers: ISBN: 9786053996040 (paperback)
Subjects: LCSH: Turkey --Cultural policy. | Politics and culture --Turkey. | Art and state --Turkey. | Cultural heritage --Political aspects --Turkey. | Cultural property --Protection --Turkey. | Cultural property --Protection --Political aspects --Turkey. | Historic preservation --Turkey.
Classification: LCC: NX750.T9 K85 2022

Derleyenler
Asu Aksoy, Deniz Ünsal, Ebru Omay Polat,
Gül Pulhan, İclal Dinçer, Nuran Zeren Gülersoy,
T. Gül Köksal, Zeynep Ahunbay, Zeynep Enlil

KÜLTÜR MİRASI YÖNETİMİ: NEDEN VE NASIL?
Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar

İçindekiler

ix **Derleyenler ve Yazarlar**

xxii **Önsöz**
Asu Aksoy, Deniz Ünsal

xxv **Giriş:**
Kültür Mirasını Yeni Kavramlarla Düşünmek
Asu Aksoy, Deniz Ünsal

1 **BİRİNCİ KISIM Miras Yönetiminde Uluslararası Kurumlar, Sözleşmeler ve Yeni Yaklaşımlar**
Derleyenler: Asu Aksoy, Zeynep Enlil

5 *1* UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi
Zeynep Ahunbay

17 *2* Dünya Miras Sözleşmesi ve Üstün Evrensel Değeri Yeniden Düşünmek
Ayşegül Yılmaz

31 *3* Kültürel Miras ve İnsan Hakları İlişkisi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde Kültürel Haklar ve Kültürel Miras Hakkı
Erdem Eryazıcıoğlu

43 *4* Topyekûn Savaştan Melez Tehditlere: Çatışma Ortamlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Risk Yönetimi
Zeynep Gül Ünal

65 *5* Kültür Mirası Yönetiminde Kavramsal Açılımlar
Asu Aksoy, Zeynep Enlil

79 Faro Sözleşmesi ve Toplumun Katılımı Kavramı
Ayşegül Yılmaz

81 **İKİNCİ KISIM Türkiye'de Koruma Anlayışı ve Kültür Mirası Yönetimine Etkisi**
Derleyen: Zeynep Ahunbay

85 *6* 19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'de Koruma Anlayışına Genel Bir Bakışı
Zeynep Ahunbay

93 *7* Türkiye'de Koruma Kavramının Evrimi: Örgütlenmeler ve Politikalar
Burcu Selcen Coşkun

107 *8* Türkiye'de Kültürel Mirası Korumanın Yasal Çerçevesi
Nisa Semiz

123 *9* Kültür Mirasının Korunmasında Temel Kavramlar
Esra Kudde

139 *10* Koruma Uygulamaları: Karşılaşılan Sorunlar, İyi Örnekler, Uluslararası Ödüller
Zeynep Ahunbay

151 ÜÇÜNCÜ KISIM Türkiye'de Kentsel Ve Kırsal Yerleşmelerde Kültür Mirası Yönetimi
Derleyenler: Zeynep Enlil, İclal Dinçer

155 *11* Türkiye'de Koruma Amaçlı İmar Planlamasının Bağlamsal ve Kavramsal Meseleleri
Emel Göksu

169 *12* Kültür Mirası Yönetiminin Paydaşı Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Vakıf Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yönetimi
Tuba Akar

193 *13* Çok Boyutlu ve Çok Katmanlı Alanlar Olarak Tarihi Kırsal Yerleşimlerin Korunması ve Yönetimi
Güliz Bilgin Altınöz

225 Kırsal Yerleşmelerin Kültürel Peyzaj Bağlamında Değerlendirilmesi: Gökçeada
Ayşe Ceren Güler

229 Kırsal Yerleşimlerde Koruma Sorunlarının Tipolojik Bir Değerlendirmesi
Koray Güler

235 *14* Türkiye'de Tarihi Çevre Koruma Eğitimi
Ebru Omay Polat, Elifnaz Durusoy Özmen, Can Şakir Binan

253 DÖRDÜNCÜ KISIM Türkiye'de Kültür Mirası Yönetiminde Alan Yönetimi ve Yönetim Planlaması
Derleyen: Nuran Zeren Gülersoy

257 *15* Türkiye'de Alan Yönetimi Ve Yönetim Planları
Nuran Zeren Gülersoy

273 *16* Korunacak Alanlar İçin Farklı Bir Model: Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Yönetimi
Mehmet Gürkan

285 Kapadokya Alan İdaresi
Asu Aksoy

287 *17* Türkiye'de UNESCO Dünya Miras Alanları, Başvuru, Tescil, Yönetim Süreçleri ve Örneklerin Değerlendirilmesi
Nuran Zeren Gülersoy, İrem Ayrancı Onay

331 *18* Kentsel Koruma Alanlarında Koruma Gelişme Planlaması Sürecinde İmar Planlaması ve Yönetim Planı İlişkisi
Nuran Zeren Gülersoy, Turgay Kerem Koramaz

353 *19* Arkeolojik Alanlarda Alan Yönetimi, Zorluklar ve İlkeler
Dilek Erbey

383 BEŞİNCİ KISIM Türkiye'de Doğal Miras Alanlarının Korunması ve Yönetimi
Derleyenler: Zeynep Enlil, İclal Dinçer

387 *20* Doğa Koruma Siyasetinin Temelleri
Aykut Çoban

399 *21* Gelişmekte Olan Ülkelerde Etki Değerlendirme ve Türkiye Pratiğinin Ana Hatları
Mehmet Doruk Özügül

425 *22* UNESCO Dünya Doğal Miras Alanı Başvuru Süreci, Türkiye'nin Unesco Dünya Doğal Miras Alan Potansiyeli ve Başvuru Zorlukları
Zeki Kaya

445 *23* Türkiye'nin Doğal Miras Alanlarının Korunmasında Kurumsal ve Yasal Yapı
İclal Dinçer, Zeynep Enlil

469 ALTINCI KISIM Arkeolojik Mirasın Araştırılması, Korunması ve Yönetimi
Derleyen: Gül Pulhan

479 *24* Günümüz Türkiyesi'nde Arkeoloji: Toplum, Tarihçe ve Bürokrasi
Gül Pulhan

493 Türkiye'de Arkeolojik Varlıklar, Toplum ve SARAT Projesi
Gül Pulhan

497 Definecilik Üzerine Kısa Notlar
Gül Pulhan

501 *25* Toplumun Arkeoloji ve Kültürel Miras Algısını Araştırmak
Işılay Gürsu

517 *26* Arkeolojinin Turizm ve Kırsal Kalkınmadaki Rolünü Doğru Tanımlayabiliyor muyuz? Ağlasun-Sagalassos Örnek Çalışması
Ebru Torun

539 *27* Arkeolojik Eser Koleksiyonculuğu
Ece Velioğlu Yıldızcı

553 YEDİNCİ KISIM Endüstri Mirası ve Modern Modern Mimarlık Mirası Korunması ve Yönetim Sorunsalı
Derleyenler: T. Gül Köksal, Ebru Omay Polat

557 *28* Endüstri Mirası ve Koruma Yaklaşımı: Kavramlar, Örgütler ve Tüzükler
Binnur Kiraç

573 Demiryolu Mirası
Derya Altiner Bozaci

575 Dünya Miras Listesi'nde Endüstri Mirası
T. Gül Köksal

577 *29* Endüstriyel Geçmişi Miraslaştırma ve Sürdürme Sorunsalı
T. Gül Köksal

591 *30* Modern Mimarlığın Korunması ve Tarihyazımı
T. Elvan Altan

601 *31* Modern Mimarlığın Kültür Varlığı Olarak Algısı
Ebru Omay Polat

611 UNESCO Dünya Miras Listesi'nde Modern Mimarlık Mirası
Aylin Akçabozan Taşkıran

613 SEKİZİNCİ KISIM Kültür Mirasının Müzelerde Yönetimi
Derleyen: Deniz Ünsal

617 *32* Türkiye'deki Kültür Mirasının Yönetimi Sürecinde Müzeler
N. Hanzade Uralman

633 Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Müzeler
Gürkan Sabri Şakrak

635 *33* Türkiye Müzelerinde Kültürel Çeşitlilik: Düşünceler, Taslaklar ve Uygulamalar
Ceren Güneröz, Ayşem Yanar

649 *34* Toplum Temelli Turizm Gelişimi ve Ekomüze
Nasim Abedi, Evinç Doğan

661 *35* Müzelerde Risk Yönetimi
Nevra Ertürk

677 *36* Sanat Mirasının Müzede Tahayyülü
Ayşe H. Köksal

695 DOKUZUNCU KISIM Türkiye'de Miras Yönetimi Alanında Güncel Tartışmalar ve Eleştirel Değerlendirmeler
Derleyen: Asu Aksoy

699 *37* Türkiye'de Kültürel Mirası Koruma ve Sivil Toplum
Banu Pekol, Çağla Parlak

715 *38* Turizm Kıskancı Kültürel ve Doğal Mirası Korumak ve Yönetmek
Zeynep Enlil, İclal Dinçer

727 Beypazarı'nda Kentsel Koruma ve Turizm
Zeynep Günay

731 Koruma, Turizm, Soylulaştırma Üçgeninde: Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri
Arzu Başaran Uysal

735 *39* Kültürel Mirasın Bütüncül Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Somut ve Somut Olmayan Miras Koruma Deneyimleri
Özlem Karakul

755 *40* Sanatsal Estetik, Tarihsel Deneyim ve Popüler Tüketim: UNESCO Sözleşmelerinde Kültür Kavramının Dönüşümü ve Kültürel İfadelerin Çeşitliliği
Nilüfer Timisi

Derleyenler ve Yazarlar

NASİM ABEDİ

Nasim Abedi 2011 yılında Tebriz Üniversitesi Enformasyon Teknolojileri Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Çeşitli Sivil Toplum Kuruluşlarında (STK) gönüllü çalışmalarda bulunmuş olan Abedi, dezavantajlı kadınların ve çocukların korunması için faaliyet gösteren Mahyaye Azar Tabriz kuruluşunda başkan yardımcısı olarak görev almıştır. 2015'te İran'daki kadınları güçlendirme alanında faaliyet gösteren STK'nın temsilcisi olarak Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'na katılmıştır. Ayrıca çevre konusunda Roftegarane Tabiat üyesi olarak çalışmalar yapmıştır. Abedi, Boğaziçi Üniversitesi Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Yüksek Lisans Programı'nda turizm, tarih ve kültür alanlarında araştırmalar yapmaktadır.

ZEYNEP AHUNBAY

Zeynep Ahunbay, 1970'te İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun olmuş ve 2013 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalında öğretim üyeliğinden emekli olmuştur. Prof. Dr. Ahunbay, Osmanlı mimarlığı, koruma ilke ve teknikleri, dünya mirası konularında araştırma ve yayınları bulunmaktadır. İstanbul'da Kara Surları (1991-1994), Ayasofya (1994-2000), Zeyrek Camii (2001-2004) gibi Dünya Mirası anıtların korunması ile ilgili projelerin hazırlanması ve uygulanmasında çalışmıştır. Bosna-Hersek, Kosova gibi savaş hasarı gören ülkelerdeki kültür mirasının korunması ile ilgili projelerin hazırlanması ve uygulanmasına katılmıştır. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS'un üyesidir. Halen Ayasofya ve Divriği Ulu Cami gibi Dünya Mirası anıtların bilim kurulu üyesidir.

TUBA AKAR

Lisans eğitimini 1997 yılında Çukurova Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde tamamladı. Yüksek lisans ve doktora derecesini ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Restorasyon programında 2002 ve 2009 yıllarında aldı. Lisansüstü eğitimi sürecinde aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2009 yılı Eylül ayından itibaren Mersin Üniversitesi Mimarlık Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışma ve ilgi alanları; mimari ve kentsel koruma, vakıf kurumu ve yapılı çevrenin oluşumu ve korunması, korumada tarihi kaynaklar, Osmanlı dönemi ticari yapıları ve tarihi ticari merkezler.

AYLİN AKÇABOZAN TAŞKIRAN

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden 2010 yılında mezun olan Akçabozan; İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Tasarım Programı'nda 2013 yılında Yüksek Lisans derecesini almıştır. 2020 yılında ise Yıldız Teknik Üniversitesi Rölöve Restorasyon Programı'nı tamamlayarak Doktora derecesini almıştır. 2009-2010 yılları arasında ERASMUS bursu ile bir yıl süreyle İtalya'da Politecnico di Milano'da öğrenci olarak bulunan Akçabozan, akademik çalışmalarını 2013 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak sürdürmektedir. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde lisans ve lisansüstü düzeyinde Koruma Restorasyon, Dünya Miras Alanlarında Koruma, Koruma Projesi derslerine giren Akçabozan; koruma kuramı, modern mimarlık mirasının korunması, geleneksel yapım teknikleri, tarihi çevre koruma, dünya mirası gibi konularda araştırmalarını sürdürmektedir.

ASU AKSOY

1993 yılında Westminster Üniversitesi'nden İletişim Çalışmaları doktorası ünvanı alan Aksoy, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Santralistanbul projesinin kuruluş aşamalarında çalıştı ve 2010'dan bu yana üniversitenin Sanat ve Kültür Yönetimi Programı'nda ders vermekte. Bir dönem İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde kurulan Kültür Politikaları ve Yönetimi Araştırma Merkezi'nin müdürlüğünü üstlenmiş olan Aksoy, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı desteği ile İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri başlıklı projenin yürütücülerinden biri oldu. Bu proje İstanbul 2010 Kültür Ekonomisi Envanteri başlığı ile İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından yayınlandı. Kentlerin kültürel gelişimi ve kültürel miras odağından planlanması ve yönetimi kapsamında GAP İdaresi için, İstanbul'un çeşitli ilçeleri için, tarihi miras varlıklarının ve değerlerinin korunarak toplumla buluşabilmesini amaçlayan çalışmalar gerçekleştirdi. "Kültür Mirasını Çok Sesli Perspektiften Yorumlamak: İstanbul Kara Surları» konulu TÜBİTAK destekli uluslararası Katip Çelebi/Newton projesinin Türkiye yürütücülüğünü yapmıştır. Türkiye kültür politikası ve kültür mirası yönetimi üzerine yayınlar yapmaktadır.

AYŞE ALDEMİR

Hacettepe Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü'nde 1995'te başladığı lisans programını, 1999'da tamamlamış ve bölüm birincisi olarak mezun olmuştur. Dr. Aldemir, 1999'da Bilkent Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde yüksek lisans programına başlamış, derslerini tamamlamıştır. 2000'de Sabancı Üniversitesi tarafından uzmanlık eğitimi almak üzere, burslu olarak İtalya'ya gönderilmiş ve 2003'e dek Floransa'daki Palazzo Spinelli, Istituto per l'Arte e il Restauro'da konservasyon uzmanlığı eğitimi görmüş ve mezun olmuştur. 2007'de başladığı Yeditepe Üniversitesi, Sanat Yönetimi Bölümü'ndeki yüksek lisans programını, 2009'da tamamlamıştır. Doktora derecesini, 2021'de Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Programı'ndan almıştır. 2003'ten beri Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nde Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu'nun yöneticisi olarak görev yapmaktadır.

T. ELVAN ALTAN

T. Elvan Altan ODTÜ'de Mimarlık Bölümü'nde lisans (1989), Mimarlık Tarihi alanında yüksek lisans (1991); SUNY Binghamton'da Mimarlık ve Sanat Tarihi alanında doktora (1999) eğitimini tamamladı. Araştırma konularının odağını oluşturan on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl mimarlığı ile mimarlık tarihyazımı alanlarında yayın yapmakta ve ders vermekte; meslek örgüt ve derneklerinin ilgili komite ve kurullarında görev almaktadır. ODTÜ Mimarlık Bölümü öğretim üyesi olan Prof. Dr. Altan, Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcılığı, Mimarlık Bölümü Başkanlığı ve Mimarlık Tarihi Lisansüstü Programı Koordinatörlüğü yapmıştır. DOCOMOMO_Türkiye Yürütme Kurulu Ankara temsilcisidir.

İREM AYRANCI ONAY

Dr. İrem Ayrancı Onay, Kent Yönetimi, Yönetim Planları ve Kentsel Koruma Alanlarının Yönetimi konularında uzmanlaşmış bir Şehir Plancısıdır. 2004 yılında mezun olduğu İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nde 2007 yılında Master derecesini Kemal Ahmet Aru En İyi Tez Ödülü'nü alarak tamamlamıştır. İTÜ'de Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlayan Ayrancı Onay, eş zamanlı olarak yürüttüğü doktora çalışması çerçevesinde BTU Cottbus'da Misafir Akademisyen olarak bulunmuş ve 2013 yılında İTÜ'den doktor ünvanını almıştır. Ayrancı Onay'ın, İTÜ'deki çalışma süresi boyunca yer aldığı projelerin başında her ikisi de uygulamaya koyulmuş olan "İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı" ve "Prizren Municipal Development Plan" yer almaktadır. Dr. Ayrancı Onay 2013 yılında taşındığı Londra'da kurmuş olduğu Urban Strategy Partners şirketi ile araştırma ve danışmanlık çalışmalarına halen devam etmektedir.

ARZU BAŞARAN UYSAL

İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunudur. İTÜ Bölge Planlama Programında hazırlamış olduğu "ÇED Yönteminde Planlama Boyutu" başlıklı tezi ile yüksek şehir plancısı, "Bir nehir havzasında sürdürülebilir gelişme için oyun teorisi yöntemi" başlıklı tezi ile doktor unvanını almıştır. Özel sektörde çeşitli ÇED projelerinde ve 2005-2008 yıllarında İBB-İstanbul Metropoliten Planlama Ofisinde, İstanbul ve Trakya üst ölçekli planlama çalışmalarında görev almıştır. 2013-2015 yılları arasında TUBİTAK bursu gittiği Berlin Teknik Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak çalışmış ve Sosyal Şehir Programı'nın Berlin uygulamasını incelemiştir. 2008 yılından itibaren kurucu başkanı olduğu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde profesör doktor unvanı ile görev yapmaktadır. Karar süreçleri, dezavantajlı kesimlerin kararlara katılımı, çevresel sürdürülebilirlik ve kırsal alanların değişimi konularında araştırmalarını sürdürmektedir.

A. GÜLİZ BİLGİN ALTINÖZ

ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden Lisans (1991), Y. Lisans (Restorasyon-1996) ve Doktora (Restorasyon-2002) derecelerini almıştır. Roma Üniversitesi 'La Sapienza'da (1994) ve Cenova Üniversitesi'nde (1998) misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde doçent doktor unvanı ile öğretim üyesi ve Kültürel Mirası Koruma Lisansüstü Programı Başkanı olarak görev yapmaktadır. ODTÜ Tarihi Çevre Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi (TAÇDAM) ve ODTÜ Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü görevlerini de yürütmektedir. Koruma kuramı ve eleştirisi, çok katmanlı kentler ve kent arkeolojisi, kültürel mirasın korunmasında bilgi yönetimi ve karar destek sistemleri, tarihi kentsel/kırsal peyzajlar ve arkeolojik alanların korunması, planlanması ve yönetimi temel akademik ve mesleki ilgi alanlarıdır. Bu konularda çok sayıda tez yürütmüş, çeşitli ulusal ve uluslararası araştırmalar ve projelerde proje yürütücüsü ve ekip üyesi olarak yer almış, yayınlar yapmıştır. ICOMOS Türkiye Milli Komitesi Yönetim Kurulu üyesidir.

CAN ŞAKİR BİNAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı Başkanı. "13. Yüzyıl Anadolu Kervansarayları Koruma Ölçütleri Üzerine Bir Araştırma" adlı tezi ile İstanbul Teknik Üniversitesi'nde 1991 yılında Doktor, 1996 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Doçent ve 2010 yılında Profesör olmuştur. Uzmanlık konuları Mimari koruma tarihi, Koruma ve Restorasyon teknolojisi, Dünya Mirası, Koruma alanında uluslararası metinler ve Ortaçağ Anadolu Mimarisidir. Mimari Koruma ve Restorasyon konularındaki kitap, makale ve araştırmaları yanında ICOMOS Türkiye Milli Komitesi üyesidir ve 2001-2009 yılları arasında İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Başkanlığını yapmıştır. Halen Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim dalı başkanı ve öğretim üyesi olan Binan, Mimarlık Fakültesi lisans eğitimi ve Fen Bilimleri Enstitüsü Rölöve Restorasyon yüksek lisans eğitimi kapsamında dersler vermekte, doktora ve yüksek lisans tezleri yürütmektedir.

DERYA BOZACI ALTINER

1986 yılında İstanbul'da doğan Derya Altıner Bozacı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Bölümü lisans eğitimini 2012 yılında, aynı bölümün Koruma ve Restorasyon programındaki yüksek lisans eğitimini ise 2016 yılında "Marmaray Projesinin Etki Alanında Kalan Haydarpaşa–Bostancı Banliyö Güzergâhının Kültürel Miras Bağlamında Değerlendirilmesi" başlıklı teziyle tamamladı. Şu anda ise eğitimine Şehircilik Doktora Programı'nda tez aşamasında devam etmektedir. 2013 yılından bugüne Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmekte; planlama ve kentsel tasarım stüdyolarında grup yürütücülüğü yapmaktadır. Çalışma ve araştırma alanları; kentsel koruma, insan merkezli koruma yaklaşımları, tarihi yerleşmelerde kentsel tasarım ve kırsal çalışmalardır.

BURCU SELCEN COŞKUN

Burcu Selcen Coşkun, 2005 yılından beri MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır. Yüksek lisansını 2003 yılında 19. yüzyıl konut mimarlığının koruma sorunlarına değinen çalışmasıyla YTÜ Restorasyon Programı'nda tamamlamış; 2012 yılında MSGSÜ Koruma ve Yenileme Programı'nda tamamladığı doktora tezinde Cumhuriyet'in ilanından günümüze Türkiye'de mimari korumanın gelişimi ve kurumsallaşması üzerine çalışmıştır. 2014-2015'te TÜBİTAK desteğiyle İngiltere York Üniversitesi Koruma Çalışmaları Lisansüstü Programı'nda misafir araştırmacı olarak bulunmuş; araştırmasında özgünlük ve yeniden yapım konularını İngiltere'ye özgü örnekler üzerinden incelemiştir. Coşkun, 2016-2017 yıllarında İstanbul'un dünya mirası alanlarından biri olan Zeyrek semtinde ilkokul çocukların katılımıyla semtin miras değerleri konusunda farkındalık yaratmayı hedefleyen, TÜBİTAK destekli bir proje yürütmüştür. 2019 yılından bu yana MSGSÜ'de doçent unvanıyla ders vermeyi sürdürmektedir.

AYKUT ÇOBAN

Aykut Çoban, işçi bir ailenin çocuğu olarak Karabük'te doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu. Doktorasını, burslu olarak gittiği İngiltere'de, Essex Üniversitesi Sosyoloji bölümünde 2001'de tamamladı. 2005'te doçent, 2011'de profesör oldu. Barış Bildirisi'ni imzaladığı için 2017 yılında bir OHAL KHK'sı ile Ankara Üniversitesi'nden atılıncaya değin yirmi altı yıl SBF'de çalıştı. Araştırma konuları arasında, çevre ve kent politikaları, siyasal ekoloji, iklim siyaseti, doğa siyaseti, yeşil siyasal düşünce, ekolojik Marksizm, ekolojik hareketler, biyoteknoloji, genetik müdahalelerin eleştirişi yer almaktadır. İmge Yayınları'ndan çıkan kitaplarından bazıları: Çevre Politikası: Ekolojik Sorunlar ve Kuram, 2020; *Ekolojik İhtilaflar ve Kapitalizm*, 2018; *Yerel Yönetim, Kent ve Ekoloji* (derleme), 2015.

İCLAL DİNÇER

İclal Dinçer Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim üyesidir. Prof. Dr. Dinçer'in akademik çalışmaları ve yayınları ekonomik coğrafya, politika, planlama ilişkileri üzerinedir. Kentsel koruma ve yenileme konularını bu perspektifle ele almakta, lisans ve lisansüstü eğitiminde verdiği dersler, araştırma projeleri, makale ve diğer yayınları bu konulara odaklanmaktadır. Çeşitli kentlerde koruma planlarının hazırlanmasında görev alan Dinçer, 2009 İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda kültür mirasının belgelenmesi ve kültür, turizm stratejilerinin geliştirilmesi üzerinde çalışmış, Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı'nın hazırlanmasında görev yapmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları üyeliklerinde bulunmuştur. 2014-2021 yılları arasında ICOMOS-Türkiye Milli Komitesi Başkanlık görevini sürdürmüştür.

EVİNÇ DOĞAN

Evinç Doğan, İtalya'da bulunan IMT Lucca İleri Araştırmalar Okulu, Kültürel Miras Yönetimi ve Gelişimi programında doktorasını tamamlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi programında yüksek lisans, Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği bölümünde lisans yapmıştır. Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma alanları arasında destinasyon pazarlaması ve markalaşma, kültürel miras ve turizm sayılabilir.

ELİFNAZ DURUSOY ÖZMEN

Elifnaz Durusoy Özmen, 1989 yılında Ankara'da doğmuştur. 2006 yılında başladığı Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ndeki lisans eğitimini bölüm birincisi ve fakülte ikincisi unvanlarıyla 2010 yılında başarıyla tamamlamıştır. Aynı yıl dahil olduğu Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, şimdiki adı Kültürel Mirası Koruma olan Restorasyon Yüksek Lisans Programı'ndan 2013 yılında mezun olmuştur. 2013 yılından bu yana araştırma görevlisi olarak çalıştığı Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Programı'ndaki doktora çalışmasını 2019 yılında tamamlayarak doktor unvanını almıştır. Akademik ilgi alanları içerisinde tarihi çevre koruma, mekânsal boşluklar, kültürel rotalar ve kültürel peyzaj gibi konular yer almaktadır.

ZEYNEP ENLİL

Zeynep Enlil, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama bölümü öğretim üyesidir. Kentsel politikalar, neoliberal kentleşme, kentsel dönüşüm, kentsel koruma ve turizm konularında araştırmalar yapmakta, dersler vermektedir. Prof. Dr. Enlil, 2009 İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda kültür endüstrileri, kültür ve turizm stratejilerinin geliştirilmesinde çalışmış; İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonom*isi Envanteri Projesinin* eş-yürütücülüğünü üstlenmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu üyesi, UNESCO Türkiye Ulusal Komisyonu Somut Kültürel Miras Komitesi üyesi olarak görev yapmıştır. Halen ICOMOS-Türkiye Milli Komite üyesi ve Europa-Nostra - Türkiye başkan yardımcısıdır. Yayınları arasında "İstanbulıda Kültür Turizmi için Yenilikçi Stratejiler", "İstanbul'un Tarihi ve Doğal Miras Değerleri: Potansiyeller, Riskler ve Koruma Sorunları" ve "İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri" başlıklı kitaplar bulunmaktadır.

DİLEK ERBEY

Dilek Erbey, MSGSÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim üyesidir. Yüksek lisans ve doktora çalışmaları kentsel koruma, kültürel mirasın korunması konularındadır. Roma La Sapienza Üniversitesi, Lizbon Teknik Üniversitesi ve ICCROM gibi eğitim kurumlarında kültürel miras ve koruma konusunda eğitim programlarına katılmıştır. MSGSÜ'de kentsel koruma, kültürel miras yönetimi konularında lisans ve yüksek lisans dersleri vermekte ve tezler yönetmektedir. İstanbul Adaları, Sinop, Aphrodisias yönetim planı ekipleri içinde yer almıştır. İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Danışma Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır. Çanakkale Savaşları ve Gelibolu Yarımadası Tarihi Alan Yönetim Planı, Koru İstanbul projesinde danışman olarak görev yapmıştır. Kentsel koruma, kültürel mirasın korunması, alan yönetimi konularında uluslararası ve ulusal dergi ve kitaplarda yayınları bulunmaktadır. Europa Nostra Türkiye ve ICOMOS Türkiye Milli Komitesi üyesidir.

NEVRA ERTÜRK

Klasik arkeoloji bölümünde lisans, müzecilik alanında yüksek lisans, mimarlık tarihi ve kuramı alanında doktora derecelerine sahiptir. Doktora sonrası araştırma çalışmalarını, Turkish Cultural Foundation desteği ile "müze koleksiyonlarına yönelik deprem risklerinin azaltılması"; ICCROM'da ise "müzelerde depo yönetimi" konusunda gerçekleştirmiştir. 2014-2018 tarihleri arasında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetim Kurulu Üyeliği ile Somut Kültürel Miras İhtisas Komitesi Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Yıldız Teknik Üniversitesi Tarihi Mirası Koruma (TAMİR) Uygulama ve Araştırma Merkezi ile ICOMOS Risklere Hazırlık Bilimsel Komitesi (ICORP) Türkiye Yönetim Kurulu üyesidir. 2017'den itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü'nde Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir.

ERDEM ERYAZICIOĞLU

Erdem Eryazıcıoğlu, 2003 tarihinde İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Fizik Bölümü'nden mezun oldu. Ardından 2010 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde lisans, 2012 yılında yine aynı bölümde yüksek lisans eğitimlerini tamamladı. Doktora derecesini 2018 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden aldı. 2014-2018 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2019 yılından bu yana Amasya Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kültürel miras, koruma politikaları, kent yönetimi, insan hakları ve kentli hakları konularında çalışmakta ve dersler vermektedir.

EMEL GÖKSU

1980 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünü bitirdi. ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsünde başladığı Y.Lisans eğitimini, kentsel koruma ve kent tarihi alanındaki tezi ile 1985'de tamamladı. Doktora eğitimini DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsünde 1990'da tamamladı. Doktora tezinde koruma ve yenilemenin ekonomik değerlendirmesi üzerine çalıştı. 1984'te akademik kadrosuna katıldığı DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde, 2002 yılında profesör olup, 2014 yılında emekli oldu. Üniversitedeki idari görevlerinin yanı sıra İzmir, Bursa ve Ankara'da Koruma Kurulu üyelikleri yaptı. Kentsel koruma, kent tarihi, mekânın sözlü tarihi, kentsel yenileme ve modernite alanında yayınlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

A. CEREN GÜLER

Dr. A. Ceren Güler 2010 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. 2012 yılında Yüksek Lisans, 2018 yılında Doktora derecesini İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Programı'ndan almıştır. Doktora eğitimi sırasında araştırmalarının bir bölümünü 1 yıl süreyle Almanya'da Brandenburgische Technische Universität'de sürdürmüştür. 2011-2018 yılları arasında İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmıştır. 2019 yılından itibaren Özyeğin Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nde Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmakta olan Güler, lisans ve yüksek lisans düzeyinde mimari koruma üzerine dersler vermektedir. ICOMOS Türkiye ve Uluslararası ICOMOS-IFLA ISCCL çalışma grubu üyesi olan Güler'in başlıca çalışma konuları arasında mimari belgeleme, koruma ve restorasyon; geleneksel yapım teknikleri; koruma kuramı; kültürel peyzaj; kırsal mimari; modern mimarlık mirasının korunması konuları yer almaktadır.

KORAY GÜLER

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden 2009 yılında mezun olan Güler; İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Restorasyon Programı'nda 2012 yılında Yüksek Lisans, 2016 yılında ise Doktora derecesini almıştır. 2015-2016 yılları arasında TÜBİTAK bursu ile 1 yıl süreyle Almanya'da Brandenburgische Technische Universität'de misafir araştırmacı olarak bulunan Güler, akademik çalışmalarını 2012 yılından itibaren Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde sürdürmektedir. MSGSÜ'de lisans ve lisansüstü düzeyinde dersler veren Güler; koruma kuramı, kültürel peyzajlar, tarihi kırsal yerleşimler, geleneksel yapım teknikleri, ahşap mimarlık mirası ve modern mimarlık mirasının korunması gibi konularda araştırmalarını sürdürmektedir. 2020 yılında doçentlik unvanını alan Güler, ICOMOS Türkiye Milli Komitesi ve ICOMOS CIAV "Yöresel Mimarlık için Uluslararası Komite" üyesidir.

NURAN ZEREN GÜLERSOY

Nuran Zeren Gülersoy, 1974 yılında İTÜ'den mimar ünvanı ile mezun oldu. ICOMOS Türkiye üyesi, Europa Nostra Konsey Üyesi ve International Planning History Society Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Sekreteri, TEMA Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesidir. Prof. Dr. Gülersoy'un doğal ve tarihi çevre koruma, kent planlanma ve tasarımı, planlamaya katılım, mimarlık ve planlama eğitimi, teknoloji geliştirme bölgeleri, ekolojik ve akıllı kentler ve afet yönetimi konularında İngilizce ve Türkçe yayınları, araştırma ve uygulama çalışmaları, çeşitli proje yarışmalarında dereceleri ve ödülleri bulunmaktadır.

ZEYNEP GÜNAY

Zeynep Günay, İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim üyesidir. Temel ilgi alanı kentsel koruma ve dönüşüm kuram ve politikaları ile çatışma mirası, miras ve bellek endüstrisi, miras hakkına yoğunlaşan eleştirel miras çalışmaları ve anlatılarıdır. TU Darmstadt, Institut d'Urbanisme de Grenoble, Tor Vergata, Racines, Crvena gibi çeşitli uluslararası platformlarda ziyaretçi öğretim üyesi olarak bulunmuştur. İçlerinde 2004 yılında Europa Nostra ödülü kazanan UNESCO destekli İstanbul Historic Peninsula Conservation Study ve UN-Habitat danışmanlığında Prizren Municipal Development Plan'in de yer aldığı ulusal ve uluslararası araştırma projeleri ve mesleki uygulamaları bulunmaktadır. Art, Culture, Economy to Democratize Society başlıklı Horizon 2020 MSCA-RISE Proje ekibinin parçası, IPA Vizyon 2050 akademik danışmanıdır. ICOMOS üyesi ve ISOCARP Yönetim Kurulu Üyesidir; Young Planning Professionals Program Direktörüdür.

CEREN GÜNERÖZ

Başkent Üniversitesi Turizm Rehberliği Programından mezun oldu ve profesyonel turist rehberi olarak çalıştı. 2007 yılında Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Lisansüstü programına başladı. Güneröz, çocuk müzeleri ve bilim merkezleri konusunda yüksek lisans tezini hazırladı. Frankfurt ve Hamburg çocuk müzelerinde ve ABD Miami çocuk müzesinde stajyer olarak çalıştı. 2010 yılında Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Doktora Programına başladı. 2012 yılında İngiltere'de değişim öğrencisi statüsünde Goldsmiths Koleji Kültürel Çalışmalar Bölümü'nde çalışmalar yürüttü. 2015'te Müze ve Kültürel Çeşitlilik konulu doktora tezini tamamladı. 2017'de Birleşik Arap Emirlikleri'nde yeni körfez müzeleri konulu bir araştırma gerçekleştirdi. 2021'de Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programını Orta Doğu Müzeciliği üzerine yazdığı tez ile tamamlayan Güneröz, müze eğitimi, yeni müzecilik yaklaşımları ve müzede kültürel çeşitlilik konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

MEHMET GÜRKAN

1989 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun olduktan sonra Kültür ve Turizm Bakanlığında çalışmaya başlayan Mehmet Gürkan, Koruma Planlaması Şube Müdürlüğü, Planlama Daire Başkanlığı ve Kurullar Daire Başkanlığı yaptı. Koruma Amaçlı İmar Planlarının Yapımına İlişkin Yönetmelik ile Alan Yönetimi ve Yönetim Planlarına İlişkin Yönetmeliğin hazırlanması çalışmalarını yönetti. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Kültürel Miras Komitesi üyeliği yaptı. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının Genel Sekreter Yardımcılığı görevi sırasında İstanbul'un kültür-sanat hayatı ve kültürel mirasının korunması konusundaki projeleri yürüttü. Gelibolu Tarihi Alanı'nın yönetilmesi ve planlaması konusunda yetkili olan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'nın kurucu başkanıdır. Bu görevinden sonra 2019 yılında Bakanlıktan ayrılmış olup yönetim planları ve koruma amaçlı imar planlarının yapımı konusunda çalışmalarda bulunmaktadır.

IŞILAY GÜRSU

Dr. Işılay Gürsu, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nde müdür yardımcısı olarak çalışmaktadır. 2013 yılında IMT Institute for Advanced Studies (Lucca, İtalya) enstitüsünün 'Kültürel Miras Yönetimi' programından doktora derecesini almasının ardından Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'ne katıldı. 2017-2020 yılları arasında ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu, 2020 Europa Nostra ödülüne layık görülen SARAT (Safeguarding Archaeological Assets of Turkey) projesinde çalıştı. BIAA yayınlarından çıkan 'Teorik Çercevesi ve Güncel Uygulamalarıyla Toplum Arkeolojisi' isimli kitabı derledi ve orijinali İngilizce olan bu kitabı Türkçeye çevirdi. Araştırma konuları arasında toplum ve arkeoloji arasındaki ilişkinin anlaşılmasına dair çalışmalar yer almaktadır. British Academy fonuyla yürütülen "Kalıntıların Yanı Başında Yaşamak" isimli projenin çıktılarını anlatan bir kısa filmin yönetmenliğini yapmıştır.

ÖZLEM KARAKUL

Lisans derecesini 1998 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden almıştır. Yüksek lisans (2002) ve doktorasını (2011), ODTÜ Restorasyon Lisansüstü Programı'nda tamamlamıştır. Karakul, lisansüstü eğitimi sırasında, 2004- 2011 yılları arasında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. 2011 yılından itibaren Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışan Karakul, 2021 yılından itibaren ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde yarı-zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. ODTÜ'de geleneksel yapı ustaları üzerine yaptığı doktora sonrası araştırma projesiyle 2015 yılında VEKAM Ankara Araştırma Ödülü'nü kazanmıştır. 2013-2014 yılları ile 2020-2022 yılları arasında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Kültürel Miras Komitesi üyesi olarak çalışmıştır. Doç. Dr. Karakul'un akademik ilgi alanları, somut ve somut olmayan kültürel miras ilişkileri ve bütüncül koruma, geleneksel dokularda yeni yapı tasarımı, geleneksel yapı ustaları, geleneksel yapım teknikleri, konularından oluşmaktadır.

OSMAN SERHAT KARAMAN

Osman Serhat Karaman, dijital kültür araştırmacısı ve dijital koruma uzmanıdır. Hacettepe Üniversitesi Bilgi Yönetimi programında lisans eğitimini tamamlamıştır. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nde digitalSSM Arşiv ve Araştırma Sorumlusu olarak görev yapmaktadır. Sakıp Sabancı Müzesi ve Sabancı Üniversitesi işbirliğiyle hayata geçirilen "Teknolojik Sanat Eserlerinin Korunması" başlıklı uluslararası araştırma projesinin yürütücüsü ve bu projenin yayımlanmış kitabının editörlerinden biridir. Başlıca çalışma alanları arasında; blokzincir ve dijital kültür, ağ bilimi ve sanat ve dijital sanat eserlerinin korunması yer almaktadır.

ZEKİ KAYA

Zeki Kaya İstanbul Üniversitesi'nden 1978 yılında lisans, Oregon Eyalet Üniversitesi'nden yüksek lisans (1983) ve doktora (1987) derecelerini almıştır. 1988 yılında ODTÜ Biyolojik Bilimler Bölümü'nde (BBB) göreve başlamış ve hâlen bu bölümde çalışmaktadır. ODTÜ'de Senato üyesi, BBB Bölüm Başkanı olarak görev yapmıştır. ABD ve İsveç'te farklı üniversitelerde değişik yıllarda uzun süreyle genetik ve moleküler genetik alanında bilimsel çalışmalarda bulunmuştur. UNESCO-DMK'inde Türkiye'yi temsilen doğal miras uzmanı olarak görev yapmıştır (2013–2017). 2014 yılından bu yana UNESCO-Türkiye Milli Komisyonu Doğa Bilimleri İhtisas Komitesi'nde görev yapmaktadır. Araştırma alanları arasında ağaçların moleküler genetiği, türleşmesi, evrimi, antik DNA konularıyla bitki genetik kaynaklarının korunması ve yönetimi yer almaktadır. UNESCO Biyoteknoloji, TÜBİTAK-NATO B2, Fulbright, YÖK Araştırma bursları, FAO-Dünya Gıda Günü Madalyası ve Türkiye Ormancılar Derneği Bilim Ödülü'ne layık görülmek gibi önemli başarıları bulunmaktadır.

A. BİNNUR KIRAÇ

MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitenin mimarlık alanında lisans derecesine, Mimari Koruma alanında yüksek lisans ve doktora derecesine sahiptir. Mimarlık Bölümü Lisans programında Mimari Rölöve ve Değerlendirme I-II, Koruma Teorisi ve Yasal Düzenlemeler, Endüstri ve Modern Mimarlık Mirasının Korunması ve Yeniden Değerlendirilmesi stüdyolarında lisans dersleri, Lisansüstü programında Koruma Projesi I-II, Koruma Teorisi ve Yasal Düzenlemeler ile Endüstri Mirasının Korunması ve Yeniden Değerlendirilmesi stüdyo derslerini vermektedir. Araştırma konuları, uzmanlık alanı olan endüstri mirasının korunması ve yeniden değerlendirilmesi başta olmak üzere, yerel mimarinin korunması ve çok katmanlı tarihi kentlerde modern sivil (konut) mimarlık mirasının korumasıdır. Yayınları yukarıda belirtilen konulara odaklanmaktadır. ICOMOS Türkiye ve MSGSÜ Mimar Sinan Araştırma Merkezi Genel Kurul üyesidir.

TURGAY KEREM KORAMAZ

1999 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun oldu. Tarihi kentsel alanlarda bilgisayar destekli üç boyutlu görselleştirme teknikleri konulu teziyle Şehir ve Bölge Planlama alanında doktora derecesi aldı. 2008 yılında Royal Institute of Technology, Graduate School of Built Environment and Architecture, Stockholm (İsveç)'de misafir araştırmacı olarak bulundu. 2000 yılından bu yana İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü akademik kadrosunda yer almaktadır. Kentsel koruma ve planlamada bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı ile mekânsal analiz ve modelleme yöntemleri konularında çalışmaktadır. Journal of Urban Planning and Development (ASCE)'de yardımcı editör olarak görev almaktadır. AESOP (Association of European Schools of Planning), ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), ERSA (European Regional Science Association) üyesidir.

AYŞE H. KÖKSAL

Dr. Ayşe H. Köksal Özyeğin Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun olduktan sonra, yüksek lisansını European Studies of Society, Science and Technology Programı'nda, doktora çalışmasını İstanbul Teknik Üniversitesi Sanat Tarihi Doktora Programı'nda tamamlamıştır. Fulbright burslusu olarak Tufts Universitesi'nde sanat tarihçisi Prof. Dr. Andrew McClellan ile müze teorileri üzerine çalışma imkânı bulmuştur. Köksal, Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği (AICA) ve College Arts Association üyesidir. E-Skop Sanat Tarihi ve Eleştiri Dergisi'nin editörleri arasındadır. Köksal'ın çeşitli ulusal ve uluslararası dergilerde akademik ve eleştiri yazıları bulunmaktadır. Yakın zamanda, "Resim ve Heykel Müzesi: Bir Varoluş Öyküsü" başlıklı kitabı yayımlanmıştır.

T. GÜL KÖKSAL

Doç. Dr. T. Gül Köksal, kültürel değerler, mimarlık politikası ve eşit-adil-özgürleştirici başka bir dünya yolunda yaşam üzerine çalışmaktadır. Mimarlık lisans eğitiminin ardından İTÜ Restorasyon Anabilim Dalı'nda Haliç Tersaneleri üzerine yüksek lisans; İstanbul'daki endüstri mirası üzerine doktora yaptı, doçentliğini bu alandan aldı. DAAD Bursu ile Berlin Teknik Üniversitesi'nde, TÜBİTAK Bursu ile University of California, Berkeley'de bulundu. Kocaeli Koruma Bölge Kurulu kurucu üyesi oldu. 2010 yılında Ulusal Mimarlık Yapı Dalı Koruma-Yaşatma Başarı Ödülünü aldı. Eylül 2016'da on yıldır çalıştığı Kocaeli Üniversitesi'nden barış imzası nedeniyle ihraç edildi. Mimarlar Odası Ankara ve İstanbul şubelerinde yayın koordinatörlüğü yaptı. Başka Bir Atölye ve Haliç Dayanışması emekçisidir. Eylül 2021'den itibaren Fransa'da Grenoble Mimarlık Okulunda post-doc yapıyor.

ESRA KUDDE

İTÜ Mimarlık Bölümü'nden 2002ıde mezun olmuş; aynı üniversitenin Restorasyon programında, Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'ın danışmanlığında hazırladığı tezlerle 2007'de yüksek lisans, 2015'te doktora derecesi almıştır. Yüksek lisans tezinin konusu 15. yüzyıl hamamlarından "Küçük Mustafa Paşa Hamamı" erkekler bölümünün restorasyon projesi, doktora tezinin konusu geç Roma-erken Bizans anıtlarından "Stoudios Bazilikası/İmrahor İlyas Bey Camii/İmrahor Anıtı koruma projesi ve önerileri"dir. Prof. Dr. Zeynep ve Metin Ahunbay'ın yürütücülüğünde, Zeyrek Kilise Camii mimari belgeleme, çatı ve doğu cephesinin restorasyonu, Ayasofya Müzesi güneydoğu cephesi ve Dara antik kentinde mimari belgeleme çalışmalarına katılmıştır. Meslek yüksekokullarında geleneksel mimari ve koruma üzerine dersler vermiş; İstanbul Büyükşehir Belediyesi KUDEB'de (2007-2015) belgeleme, restorasyon uygulamaları, eğitim, yayın alanlarında çalışmıştır. İBB Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nde "İstanbul Kültür Varlıkları Envanteri" projesini yürütmektedir.

EBRU OMAY POLAT

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi Restorasyon Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 1997 yılından beri Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı'nda görevlidir. 2012 yılından itibaren İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde Koruma ve Restorasyon Stüdyosu'nda ders vermeye başlamıştır. Modern mimarlık mirası alanındaki doktora çalışmasını 2002-2003 yıllarında Berlin Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde yürütmüş, 2008 yılında tamamlamıştır. Koruma teorisi, modern mimarlık mirasının korunması, tarihi çevre koruma ve tarihi dokuda tasarım konularında çalışmalarını sürdürmektedir. DOCOMOMO Türkiye Çalışma Grubu yürütme kurulundadır. ICOMOS Türkiye Milli Komitesi,. ICOMOS Uluslararası 20. Yüzyıl Mirasını Koruma Bilimsel Komitesi ve ICOMOS Türkiye Eğitim Komitesi üyesidir.

MEHMET DORUK ÖZÜGÜL

Mehmet Doruk Özügül 1995 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde lisans, 1998 yılında aynı bölümde yüksek lisans öğrenimini tamamlamış, 2004 yılında YTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden doktor unvanını almıştır. 2000 yılından bu yana YTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde çalışmakta olan yazar 2008 yılında yardımcı doçent doktor ve 2013 yılında doçent olmuştur. Genel olarak Kentsel Planlama sahasında akademik çalışmalarını sürdüren yazarın özelde yoğunlaştığı alanlar içerisinde Sürdürülebilir Kentsel Gelişme, Planlama Kuramları, Ekolojik Planlama, Kentsel Dayanıklılık ve Çevresel Etki Değerlendirmesi başlıkları yer almaktadır.

ÇAĞLA PARLAK

İ.Ü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümüınden lisans derecesini aldıktan sonra, ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları ve İ.Ü Müze Yönetimi programlarında yüksek lisans eğitimine devam etti. 2007-2009 yılları arasında Toplum Gönüllüleri Vakfıında, 2009-2015 arasında, Dolmabahçe Sarayıında çalıştı. 2015-2020 yılları arasında Kültürel Mirası Koruma Derneği'nde Projeler Yöneticisi olarak görev yaptı. 2017 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülen kültürel mirasın korunması alanında Uluslararası Ziyaretçi Liderlik Programı'na katıldı. British Council Kültürel Koruma Fonuınun ülke düzeyinde değerlendirmesi de dahil olmak üzere birçok araştırma projesinde yer aldı. 2021 yılından bu yana Heritage Management Organization'da kapasite haritalama uzmanı olarak çalışmaktadır. 2022'de, Brüksel'de Europa Nostra'da çalıştı. Kültürel miras iletişimi alanında çalışan bir sosyal girişim olan The House'un kurucu ortağıdır.

BANU PEKOL

Pekol'un tartışmalı/zor kültürel miras üzerinden barış inşasına odaklanan çalışmaları, çeşitli kültürlerle hem Türkiye özelinde hem de uluslararası bağlamda on yıldan fazla deneyimi kapsar. Berghof Vakfı'nda dinler ve kültürlerarası çatışmalar üzerine Proje Yöneticisi olarak çalışmış ve bu süreçte uluslararası arabulucu olarak akredite olmuştur. 2022 yılı başından beri BMW Vakfı'nın Ortadoğu ve Kuzey Afrika ağını yönetmektedir. Avrupa Diplomatik Programı'nda eğitmen, Global Diplomacy Lab Danışma Kurulu üyesi ve BMW Vakfı Sorumlu Lideri'dir. Columbia Üniversitesi İnsan Hakları Çalışmaları Enstitüsü 2020 bursiyeridir. Kültürel Mirası Koruma Derneği kurucularından biridir ve Kültürel Miras Yöneticisi olarak çalışmıştır. Mimarlık tarihi ve koruma alanında tam-zamanlı öğretim üyesi olarak görev almıştır. Courtauld Institute of Art'tan lisans ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nden doktora derecelerine sahiptir.

GÜL PULHAN

Gül Pulhan, doktorasını Yale Üniversitesi'nde Eski Yakın Doğu Arkeoloji alanında yaptı. Koç Üniversitesi Anadolu Uygarlıkları ve Kültürel Miras Yönetimi yüksek lisans programı ve Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümünün kurucu öğretim üyeleri arasında yer aldı. Dr. Pulhan, Ilısu Barajı projesi kapsamında Batman Gre Amer höyükte yürütülen kurtarma kazılarını Batman Müzesi ile birlikte 2009'dan beri yönetmektedir. Halen, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü başkanlığında yürütülen Türkiye'nin Arkeolojik Varlıklarının Korunması (SARAT Safeguarding Archaeological Assets of Turkey) projesinin koordinatörlüğünü yapmaktadır. Uzmanlık alanları Bronz Çağları Kuzey Mezopotamya Arkeolojisi, Kültürel Miras ve Müzecilik Çalışmalarıdır.

NİSA SEMİZ

2003 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olduktan sonra, aynı üniversitenin Restorasyon programında 2007 yılında "Sivas Behram Paşa Hanı ve Restorasyon Projesi" başlıklı yüksek lisans tezini ve 2015 yılında "İstanbul Haliç ve Marmara Surları, Belgeleme Çalışmaları ve Tarihi ve Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Öneriler" başlıklı doktora tezini tamamladı. Mimari ve arkeolojik belgeleme, koruma ve restorasyon alanlarında çeşitli çalışmalar içinde yer aldı. Bu kapsamda Zeyrek Kilise Camii belgeleme ve restorasyon çalışmalarında görev almanın yanı sıra, Hasankeyf, Dara, Karahantepe kazılarına ve Ayatekla/Meryemlik, Binbirkilise ve Larisa'daki yüzey araştırmalarına katıldı. Abdullah Gül Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyeliğine devam etmekte ve mimari belgeleme ve koruma alanındaki araştırma ve çalışmalarını sürdürmektedir.

GÜRKAN SABRİ ŞAKRAK

1983 yılında İstanbul'da doğdu. 2002-2006 yılları arasında Sakarya Üniversitesi İktisat Bölümü'nde lisans eğitimi aldı. 2006-2012 yılları arasında Finansbank A.Ş. Kurumsal ve Ticari Bankacılık birimlerinde yönetici pozisyonunda görevler aldı. Nazım Hikmet Akademisi Sinema bölümünde eğitim gördü. 2013 yılında Mimar Sinan GSÜ Sanat Tarihi ABD Müzecilik Yüksek Lisans programında eğitime başladı. 2015 Eylül ayında Moskova'da düzenlenen ICOM-CAMOC konferansına "Sinop Kent Müzesi" adlı ortak proje ile katıldı. ICOM-DEMHIST Türkiye grubunun kurulması çalışmalarında görev aldı. 2017'de "Bir Kamusal Alan Olarak Müzenin Sürdürülebilirlik Kavramı Açısından Değerlendirilmesi" başlığı ile yüksek lisans tezini tamamladı. Darüşşafaka Cemiyeti bünyesinde müze uzmanı olarak çalışmaya devam etmektedir.

NİLÜFER TİMİSİ

Prof. Dr. Nilüfer Timisi İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesidir. Ankara Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalında "Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi: İnternet Ortamında Kamusal Katılım" (1999) isimli teziyle doktor ünvanını aldı. ABD, The State University of Rutgers'da doktora tez araştırması, Manchester Üniversitesi Kadın Çalışmaları Bölümünde konuk araştırmacı, Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Teknoloji Sosyolojisi, İletişim Kuramları, Medyada Katılım/Temsil Politikaları, Kültür Endüstrileri alanlarında çalışmaktadır. *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi* (2003, Dost), *Medyada Cinsiyetçilik* (1997, KSGM), *Elektronik Bakıcı: Televizyon ve Çocuk İlişkisi* (2011, Der/In), *Dijital: Kavramlar, Olanaklar, Deneyimler* (Der.) (Kalkedon, 2016) isimli kitapları mevcuttur. 2014-2022 tarihleri arasında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Kültürel İfadelerin Çeşitliliği Komitesi üyeliği yaptı.

EBRU TORUN

1991'de ODTÜ Mimarlık Bölümünden; 1995'te Katolik Leuven Üniversitesi (Belçika) , Uluslararası R. Lemaire Konservasyon Merkezi'nden mezun oldu; 2018 yılında aynı üniversiteden koruma ve arkeolojik miras yönetimi üzerine doktora derecesi aldı. Sagalassos Arkeolojik Araştıma Projesi'nde mimar, alan yöneticisi ve kazı başkan yardımcısı olarak çalıştı (1998-2021). 2009'da aldığı Dünya Bankası Türkiye'nin Yaratıcı Kalkınma Fikirleri Ödülü ile Sagalassos-Ağlasun'da başlattığı Toplum Arkeolojisi projelerine Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Sagalassos Vakfı ve Global Heritage Fund destekli projelerle devam etti. 2018'den beri British Museum'un, J.P. Getty Vakfı fonu ile Sümer kenti Girsu'da yürüttüğü arkeolojik araştırma projesinde mimari konservasyon ve kültürel miras yönetimi uzmanıdır.

N. HANZADE URALMAN

N. Hanzade Uralman, İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nde lisans, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Programı'nda yüksek lisans eğitimi almış, Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı'ndan "Müze Halkla İlişkileri Aracılığıyla Kentlilik Bilinci Oluşturma" başlıklı teziyle doktora derecesini almıştır. Akademik kariyerine Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nda başlayan Uralman halen İstanbul Okan Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölüm Başkanı olarak görev yapmakta, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı ve Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde müzecilik, etkinlik ve eğlence endüstrisi konularında dersler vermektedir. 20 yıla yakın süredir müzecilik alanında bilimsel çalışmalarını müzecilik alanında sürdürmekte olup kültür-sanat alanında muhabir, kütüphaneci, arşivci ve müzeci olarak mesleki deneyime sahiptir. 2006 yılından bu yana Uluslararası Müzeler Konseyi üyesidir.

ZEYNEP GÜL ÜNAL

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretimi Üyesi ve YTÜ Tarihi Mirası Koruma Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ünal, Kültür varlıklarının korunması, afetler ve yeni nesil çatışma ortamlarında kültür mirasına yönelik risklerin yönetimi konularında çalışmaktadır. UNESCO, ICOMOS, ICCROM FAR Programı, NATO SAI gibi Uluslararası organizasyonların konu ile ilgili programlarının çalışma grubu, görev gücü, eğitim ve saha tatbikatlarına katkı sağlamaktadır. AFAD Danışma Kurulu Üyeliği, ICOMOS Uluslararası Başkan Yardımcılığı, ICORP Risklere Hazırlık Bilimsel Komitesi Başkan Yardımcılığı ve Türkiye Başkanlığı görevlerini sürdürmektedir. Ünal, 2021 yılında ICOMOS Uluslararası tarafından oluşturulan Kriz İzleme ve Müdahale Çalışma Grubu'nun Koordinatörlüğü görevine getirilmiştir. Prof. Dr. Ünal, Afet Durumlarında Kültür Varlıklarının Korunması temalı Nepal, Mali, Pakistan, Hindistan, Türkiye ve Brezilya'da çekilen ICORP On The Road Belgesellerinin yönetmenidir.

DENİZ ÜNSAL

Deniz Ünsal, Kanada'nın Viktorya kentindeki Royal Roads Üniversitesi'nde Kültür ve İletişim Bölümü'nde öğretim üyesidir. Yard. Doç. Dr. Ünsal'ın, son dönem çalışmaları toplumsal adalet, çeşitlilik ve müzecilik üzerine yoğunlaşmaktadır. 2005-2015 yılları arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü'nde müzecilik ve miras yönetimi üzerine dersler vermiştir. Ünsal Amsterdam'daki Tropenmuseum'da küratör asistanlığı, İstanbul Modern'de koleksiyon yöneticiliği yapmış, Mersin Arkeoloji Müzesi, Ekomüze Zavot Peynir Müzesi, Kapadokya Arkeoloji Müzesi ve Troya Müzesi projelerinin sergi geliştirme, planlama ve tasarım aşamalarına katkı sağlamıştır.

AYŞEM YANAR

2005 yılında Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu'ndan mezun oldu. 2012 yılında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı El Sanatları Bölümü'nde birleşik doktora öğrenimini geleneksel turistik hediyelik eşyaların niteliği, mirası yansıtma potansiyeli ve sürdürülebilirliği üzerine çalışmasıyla tamamladı. 2018 yılında Azerbaycan Halı Müzesi'nde müze araştırmacısı olarak çalışmalarda bulundu. Kültür varlıklarını koruma ve onarım, kültürel miras ve coğrafi işaret konularında toplantılarda bildiriler sundu ve atölye çalışmalarına katıldı. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Kültür Varlıkları Koruma ve Onarımı Bölümü'nde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. 2021'de Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programını Yüksek Ziraat Enstitüsü dönemine ait tekstil koleksiyonunun sergiye dönüştürülmesi üzerine yazdığı tez ile tamamlayan Yanar, müzecilik, coğrafi işaret, geleneksel el sanatları ve kültür varlıklarını koruma ve onarım konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

ECE VELİOĞLU YILDIZCI

Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Koç Üniversitesi Kültürel Miras Yönetimi Master programı mezunu olan Ece Velioğlu Yıldızcı, bu iki alanı doktora çalışmasında birleştirmiştir. 2020 senesinde savunduğu "State Ownership of Archaeological Heritage: International, Swiss and Turkish Law Perspectives" başlıklı doktora tezi ile Cenevre Üniversitesi'nden doktor unvanını almıştır. Halen İsviçre'de yaşamakta olan Ece, sanat ve kültür varlıkları hukuku alanındaki faaliyetlerini, UNESCO ve Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi kurumlarla da iş birliği içerisinde, devam ettirmektedir.

AYŞEGÜL YILMAZ

Ayşegül Yılmaz doktora derecesini Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Maryland Üniversitesi Kent ve Bölge Planlaması ve Tasarımı programından, yüksek lisans ve lisans derecelerini ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden aldı. Doğal ve kültürel mirasın korunması ile yerel sosyo-ekonomik gelişmeyi birleştiren uygulamalara ilgi duyan Yılmaz, araştırmalarını, kültürel miras teorisi ve yönetimi; koruma politikaları; Dünya Mirası Sözleşmesi; kültürel mirasın yorumlanması ve kültür turizmi gibi konularda yürütmektedir. Geçtiğimiz yıllarda farklı üniversitelerde alanıyla ilgili dersler vermiş olan Yılmaz, aynı zamanda çeşitli ulusal ve uluslararası kültürel miras yönetimi ve kültür turizmi geliştirme projelerinde uzman olarak yer almış ve Avrupa Konseyi'ne bağlı Avrupa Kültür Rotaları Enstitüsü'ne danışmanlık yapmıştır.

Önsöz

2017 yılında, kültür mirası yönetimi alanında çalışan bir grup araştırmacı ve akademisyen olarak Türkiye'de kültür mirası yönetiminin farklı alanlarını bir araya getiren kapsamlı bir yayının eksikliğini tespit ederek yola çıktık. Amacımız bu alanda bir kaynak kitap oluşturmak ve 21. yüzyılın başında Türkiye'de kültür mirası yönetimi uygulama ve deneyimlerini inceleyerek belgelemek ve tartışmaya açmaktı. Bu kitap ile kültür mirası ve yönetimi konularını akademik çevrenin dışına çıkararak karar verici pozisyonda olan, sektörün farklı başlıklarında kurumlarda ve sahada çalışan kişilere ve uzmanlara da açmak istedik. Kitabın genel başlıkları ortaya çıktıktan sonra her kısmın derleyenleri o başlıkta araştırma yapan yazarlara ulaştı. Her kısım için dört ila beş arasında makale sınırlaması koymak suretiyle kitabın hacmini altından kalkılabilir bir boyutta tutmaya çalıştık. Makalelere eklenen kutu yazıları ile de ele alınan konuların detay bilgilerini aktarmayı hedefledik. Kitabın okunurluğunu kolaylaştırmak için ise her kısmın başına o kısımda yer alan makalelerin içeriklerini ele alan özetler hazırladık.

Kitapta yer alan yazıların hepsi bu yayın için hazırlandı. Bu bakımdan kitabın hazırlık süreci epey uzun sürdü, araya bir de pandemi dönemi girince yayını tamamlamak beş yılı buldu. Bu uzun süreçte katkı sağlayan, emek ve destek veren tüm değerli derleyenlere ve yazarlara teşekkür ediyoruz. Böylesine hacimli bir kitabı yayımlamak konusunda tereddütsüz destek olan İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'na ve yayın hazırlık sürecinde destek olan arkadaşlarımıza müteşekkiriz. Umarız bu çalışma bir dönemin Türkiye kültür mirası politikasına, uygulamaları ve deneyimlerine ışık tutacaktır.

Asu Aksoy, Deniz Ünsal
Yayına Hazırlayanlar

Giriş:
Kültür Mirasını Yeni Kavramlarla Düşünmek

Asu Aksoy, Deniz Ünsal

Türkiye'de "kültür ve tabiat varlıklarının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması" bir söylem ve pratik olarak kültür mirası yönetiminin odağında yer almıştır. Bu "koruma" ve "aktarma" eylemi farklı dönemlerde farklı kavramlar ve uygulamalarla karşımıza çıkar. Erken Cumhuriyet'in kültür mirası tanımı, koruma ve yönetim uygulamaları dönemin siyasi, ekonomik ve kültürel bağlamı içinde anlaşılabilir. Bugün kültür mirasını yeni kavram ve yaklaşımlarla düşünüyoruz. Dünyada son yirmi otuz yıldır kültür mirası alanında yürütülen araştırma ve çalışmaları hem miras tanımının kapsamını hem de miras yönetim anlayışını genişleten ve dönüştüren ulusal ve uluslararası tartışmalar yönlendiriyor. Bu tartışmaları şekillendiren etmenler arasında değişen ulusal ve yerel öncelikler olduğu gibi, küreselleşme ve teknolojik değişimler neticesinde ekonomilerin birbirlerine eklemlenmelerinin derinleşmesi, turizm, yaratıcı endüstriler, gibi yeni sektörlerin tüm ekonomilere etkisinin artması, her yerde kentleşme dinamiklerinin belirleyici hale gelmesi ve kırsal kültürlerin yok olmaya başlaması, iklim değişikliği, toplumsal hareketler, adalet ve çoğulculuk odaklı hak arayışları, artan göç hareketleri gibi gelişmeler de önem taşımakta.

"Kültür Mirası Yönetimi: Neden ve Nasıl? Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar" başlıklı bu kitap Türkiye'de kültür ve tabiat varlıklarının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması konusundaki güncel yaklaşımları ve uygulamaları günümüz ulusal ve uluslararası bağlamında, eleştirel bir bakış açısıyla, ele almaktadır. Kültür ve tabiat varlıkları kavramlarının kapsamı, koruma ve miraslaştırma süreçleri ve bu değerlerin yönetimi konularında Türkiye'deki güncel politikaların ve uygulamaların mahiyetini ve ne tür değişim dinamikleri ile karşı karşıya olunduğunu kitaba katkıda bulunan elli yazar değerlendirmekte ve tartışmakta. Bu değerlendirmeler yapılırken uluslararası akademik tartışmalar, yeni düşünsel açılımlar, UNESCO ve ICOMOS gibi uzman uluslararası kurumların geliştirdiği ilkeler, kavramlar, teknikler, sözleşmeler ve uygulama rehberleri yol gösterici kaynaklar olarak yer aldı. "Neden ve nasıl koruma, kim için yönetim?" sorularına yanıtlar ararken kültür mirasını yeni kavramlarla düşünmeye çalışan eleştirel miras

çalışmaları yazınından ve uygulamalara yön veren uzman kuruluşların çalışmalarından faydalandık. Miras alanında uluslararası tartışma ve uygulamalar sadece ufuk açıcı olmaları değil, aynı zamanda ulusal ve yerel politikaların yaklaşım ve çerçevelerinin şekillenmesinde önemli rol oynuyor olmaları nedeniyle kitabımızın temel başvuru kaynağı oldu. Kitabın tüm kısımlarında, Türkiye'de kültür mirası alanının farklı paydaşlarını harekete geçiren ve kültür mirası yönetimine ilişkin yaklaşımlarını şekillendiren etmenler arasında bu alanda uluslararası tartışmaların ve yeni düzenlemelerin etkisi ele alındı.

Bahsi geçen uluslararası tartışmaların başını kültür mirası tanım ve değerine getirilen yeni yaklaşımlar çekmektedir. Burada öncelikle miras tanımının kapsamına ve miras yönetimi sürecine getirilen bu yeni kavramsal önerilere bir giriş yapacak tartışmaların ana hatlarına dikkat çekeceğiz. Yazımızın sonunda kitabın çerçevesini çizip Türkiye'de kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin koruma, kullanma, miraslaştırma politikaları ve uygulamalarını güncel dinamikleri bağlamında koruma nesnesine göre odaklanarak değerlendiren kısımları kısaca tanıtacağız.

Kültür Varlıklarının Miras Değeri Kazanması

Ekonomik ve siyasi bağlam toplumların geleceğe yönelik attıkları adımları yönlendirirken geçmişle kurdukları ilişkiyi de biçimlendirmektedir. Geçmişin tanımı, onun güncel temsilleri, ona dair anlatılar bugünün ve tahayyül edilen geleceğin objektifinden hayat bulur. Kültür mirası, geçmişe dair seçilmiş hatırlamaların bugündeki cisimleşmiş, görünür kılınmış, kültürün parçası olarak değer verilerek dolaşıma girmiş kanıtları olarak karşımıza çıkmaktadır. Miras, birçok yazarın altını çizdiği gibi, geçmiş ile kurulan ilişkinin ve geçmişe atfedilen değerin ifadesidir (Nora, 2006).. Geçmişin varlıkları değer atfedildikleri için anlam kazanır ve miras halini alırlar. Geçmişin sayısız olayları, anlatıları, hafıza ve objeleri arasından miras olarak seçilenler, kültürel, sosyal, siyasi, hatta mali getirisi bakımından değer verilenler olmaktadır. Bu değer atfetme işi, bir başka deyişle, miraslaştırmak, günün kültürel, sosyal, ekonomik ve kimliğe ilişkin ihtiyaçlarına cevap bulma çabası doğrultusunda geçmişin çok-katmanlı, karmaşık anlatı ve kalıntılarından seçilerek miras olarak üretildiği için politik bir eylemdir. Politik olması bir seçimin yapılıyor olmasındandır. Miras olarak öne çıkarılan taşınır, taşınmaz, somut varlıklar ve somut olmayan kültürel inanış ve pratikler aslında bu tür seçimleri ve listelemeleri yapan bakış açısının geçmiş ile kurduğu ilişkinin mahiyetini ifade eder. Kültür mirası tanımına nelerin gireceğine, nelerin korunacağına ve gelecek kuşaklara aktarılacağına ilişkin yapılan her seçim toplumların kendilerini tanımlama ve kimliklendirme yönelimlerini yansıtır.

Miras, Ashworth, Graham ve Tunbridge'in söylediği gibi, "şimdiki-zaman odaklı" ise, şimdiki zamanın taleplerine göre şekillenmekte ve yönetilmektedir (2007, s. 3). Eğer miraslaştırmak, geçmişe bugünden bakarak, toplumun bugünkü kimlik, iktidar, ekonomik ve siyasi meşruiyet ihtiyaçlarına bir veçhe ve anlam kazandırmaksa, miras politikaları ve yönetimi de salt teknik ve bürokratik bir süreçle sınırlı kalamaz. Bu bakımdan miras değişmez ve yekpare algısı ile sunuluyor olsa da, zamanın güç dengeleri ve siyasi ve kültürel dinamikleri bağlamında yeniden kurgulanmaya ve değişime uğramaya açıktır.

Miras Tanımının Kapsamının Genişlemesi

Miras kapsamına nelerin girdiği hakim kültürel kimliğe dair bakış açısının belirlediği bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da, örneğin, uzunca bir dönem miras kapsamında korumaya alınanların arkeolojik kalıntılar, saraylar, şatolar, katedral ve kiliseler, surlar ve surlarla çevrili şehirler ve bu yapılarla şekillenmiş parklar ve tasarlanmış doğal alanlardan ibaretti. Bunun önemli bir nedeni, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın yaratmış olduğu büyük tahribattan ve yıkımlardan tarihî çevrelerin de büyük pay almış olmasıdır. Bunun sonucu olarak elde kalan tarihî yapıların kentleşmenin yaygınlaşması gibi yeni yıkıcı dinamiklere karşı korunması gerektiği konusunda büyük bir hassasiyet ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, Ashworth ve diğerlerinin söylediği gibi, değer kaynağı olarak özgünlüğünü koruyarak günümüze gelebilmiş fiziki dokuların kendisine odaklanan bu yaklaşımların yanı sıra, fiziki dokuların ifade ettiği, barındırdığı elle tutulmaz değerleri ve sembolik anlamları öne çıkaran ve koruma odağı haline getiren farklı ülkeler ve yaklaşımlar da mevcuttur. Bu yaklaşımların uluslararası kültürel miras kurumlarında ve tartışmalarında daha etkin olmaya başlamaları ile birlikte, fiziki taşınmaz varlıklarla sınırlı kültür mirası tanımı genişletilmeye başlanmıştır. Nitekim, 1972 yılında UNESCO tarafından kabul edilen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'nin kültürel miras başlığını anıtlar, yapı toplulukları ve sitler şeklinde tanımlayarak kapsamını fiziki, elle tutulabilir varlıklarla sınırlandırması sonucu, Dünya Miras Listesi'nin ağırlığını Batı Avrupa'da yer alan kültürel varlıkların teşkil ettiği eleştirisini yapan Japonya, Güney Kore ve Afrika'dan bir çok devletin girişimi sonucu 2003 yılında UNESCO "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, 2003 UNESCO Somut Olmayan Miras Sözleşmesi'nin de 1972 UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'nin elle tutulur miras varlıkları ağırlıklı tanımlamalarının işaret ettiği sorunları çözümlemediği, tam tersine, somut ve somut-olmayan miras değerleri arasında bir ayrıma neden olduğu önemli bir eleştiri olarak karşımızdadır (Hafstein, 2018). Nitekim, somut ve somut olmayan miras ayrımı yerine, mirasa bütüncül bakan ve somut ile somut olmayan miras değerlerinin birbirinden ayrılamayacak olgular olduğunu vurgulayan yaklaşımların da bir taraftan geliştirildiğini izlemekteyiz. ICOMOS'un 2008 yılında, 16. Genel Kurul toplantısında sunduğu ve katılımcılarca benimsenen "Yerin Ruhunun Korunması" (*Preservation of the Spirit of Place*) Quebec Deklarasyonu somut olmayan mirasın nesnelere ve yerlere kattığı anlamlar, değerler ve bağlam nedeniyle somut ve somut olmayan mirasın birbirinden ayrılamayacağını vurgular. Deklarasyon, bir yere anlam, değer, his, duygu ve gizem veren fiziki ve manevi tüm özellikleri bir araya getiren yeni bir kavram olarak "yerin ruhu" kavramını benimser. Fiziki, ya da somut olan denildiğinde yapılar, sit alanları, peyzajlar, rotalar ve objeler; manevi, ya da somut olmayan denildiğinde de hatıralar, anlatılar, yazılı belgeler, gelenekler, örf ve âdetler, festivaller, geleneksel bilgi, değerler, yaşam biçimleri, doku, renk, koku, his, gibi bileşenler söz konusudur. Yerin ruhu bu bileşenlerin birbirini etkileyerek bir araya geldiği bütüne işaret eder. Yerin ruhu olarak kültürel miras tanımını genişletmek

miras yönetiminin aktörlerinin niteliğini de etkileyecektir; somut ve somut olmayan bileşenlerin tasarımcıları, kullanıcıları, yeniden üretenleri, destekleyenleri, geliştirenleri, hepsi birlikte miras varlıklarını ortaya çıkarırlar. ICOMOS Quebec Deklarasyonu "ilişkisel bir kavram olarak yerin ruhunun çoğul ve dinamik karakterini" vurgular; farklı toplulukların getirdiği okumalar ve değer yorumlamaları ile mirasa atfedilen anlam ve önem çoğullaşır, zaman içinde eklemlenerek sürekli değişir. Kültür mirasına getirilen bu dinamik, kapsamlı ve bütüncül yaklaşım, ICOMOS Deklarasyonu'nda söylendiği gibi "ulusaşırı nüfus hareketleri, yer değişimleri ve giderek artan kültürlerarası bağlantı ve iletişim imkânları, çoğulculuğu benimseyen toplumlar ve birden fazla yere aidiyet hissinin gelişmesi gibi yeni dinamiklerle tariflenebilecek zamanımız küresel dünyasına uyum sağlamak bakımından" daha avantajlıdır (Quebec Deklarasyonu, 2008).

Kültür mirası kapsamının somut ve somut olmayan arasındaki ilişkileri içerecek şekilde genişlemesinin yanı sıra, bir diğer gelişme doğa ve kültür arasında yapılagelen ayrımın "kültürel peyzaj" kavramı ile aşılmaya çalışılması ve farklı başlık ve uygulama pratikleri ile birbirinden ayrı olarak ele alınan kültürel ve doğal miras değerlerinin birlikte değerlendirilmeye başlanmasıdır. Kültür mirasını kavramsallaştırırken eskiden doğal ve kültürel olarak ikiye ayıran yaklaşımın yerini bütünleşik bakış açısının aldığını görüyoruz. Kültür ve doğa ayrımının temelinde insanın merkezinde yer aldığı kültür kavramı ve insandan kopuk olarak kavramsallaştırılan doğa kavramı yer alır. Buna göre, doğal miras tanımına ender jeolojik oluşumlar, ender ve nesli tükenme tehlikesi olan canlıların yaşam alanı olan doğal alanlar ve kaynaklar girmektedir. Ender olma durumu taşımayan diğer doğal alanlar miras tanımı dışında tutulmaktadır. Bu ayrımı sorunsallaştıran yeni yaklaşımlarda kültür ve doğayı beraber düşünülmesi gereken ilişkisel bir alan olarak ele almamız gerektiği önerilmektedir. Miras konusundaki yeni yazında fiziksel çevre (yapılar, yapı grupları), kültürel ifade ve pratikler (bilgi, inanış, dil vs.) ve insan etkisinden bağımsız oluşmuş doğal çevre ve kaynaklar olarak ayrıştırmaya gidilmemektedir. Mirasın, insan, yer, canlı ve cansız varlıklar, bilgi ve pratikler arasındaki ilişkiler üzerinden yeniden tanımlanması gerektiği ortaya konmaktadır. Harrison bu yaklaşıma diyalojik miras modeli (*dialogical model of heritage*) adını verir (2015). Harrison'a göre miras fiziksel bir varlık değil insan, çevre, canlılar ve cansızlar arasındaki ilişki içinde tanımlanan bir süreçtir. Geçmişe değil geleceğe ait, oluşmakta olan (*becoming*) bir değerdir.

1992 yılında Dünya Miras Komitesi "kültürel peyzaj" kavramını Dünya Miras Listesi'ne girecek yerler için kullanılabilecek başlıklar arasına ekleyerek bu yeni bakışı gündemine almış oldu. 1999 yılında "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Uygulama Rehberi"nde kültürel peyzaj "insanların içinde bulundukları doğal çevre ile geliştirdikleri uzun zamana yayılmış yakın ilişkiyi ifade eder", şeklinde tanımlandı (UNESCO DMK). Dünya Miras Komitesi, "Bazı peyzajlar biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülmesini sağlayan teknikleri yansıtır, bazıları insanların doğa ile kurdukları güçlü manevi bağın simgelerini taşır", demektedir. Kültürel peyzaj kavramının girişi ile birlikte, yaşayan organizmalar, üretim ve işleme biçimleri, teknikleri ve bilgileri de koruma ve yönetiminin kapsamına girer. Fiziki varlıklara ve

sit alanlarına odaklanan kültür mirası yönetimi artık yaşayan varlıklara, biyoçeşitliliğe ve bu konularda elle tutulamayan bilgilere de odaklanmak durumundadır. ICOMOS'un 1990'lı yıllarda Genel Sekreterliğini yapmış olan Herb Stovel'den alıntı yapan Goetcheus ve Mitchel, "yerel olana ya da kültürel peyzaja, manevi olana odaklanıldığında, dinamik olan konular öne çıkar"; "dokunun bütünlüğü nasıl ayakta tutu lacak" sorusundan ayrılarak, "bu dokuya biçim ve içeriğini vermiş olan sürecin (geleneksel, işlevsel, teknik ve artisanal) bütünlüğü nasıl korunacak" sorusuna yönelinir", der (Goetcheus ve Mitchel 2014, s. 351).

Taşınır kültür varlıkları, koleksiyonlar ve müzeler

Yeni miras kavramının, yerellik, somut ve somut olmayan miras, çevre ve doğa ilişkisiyle beraber müzecilik alanında da gündeme geldiği görülmektedir. Eser odaklı müzecilik anlayışının sorgulanmasıyla müzenin taşınır kültür mirasının korunmasındaki rolü kadar toplumsal rolü de tartışmaya açılmıştır. Müzeler neyi kim için korumalı ve sunumunu nasıl yapmalıdır? Koleksiyon oluşturmanın tarihi kimilerine göre antik döneme, kimilerine göre çok daha önceye dayanır. Saklamaya, biriktirmeye değer bir obje bu eylemi gerçekleştiren kişinin dünya görüşünü hatta tahayyülünü yansıtır. Biriktirmek bir seçicilik gerektirir. Tüm dünyayı biriktiremeyeceğine göre, koleksiyoner var olanlar arasından bir sınıflandırma yaparak "en değerlisini" tespit edecektir. Sınıflandırmak, sonsuz varlıklar arasında biriktirmeye değer objeleri tespit etmek için gerekli bilişsel bir süreçtir. Kendi içinde ortaklaştırılarak sınıflara ayrılan objeler, böylece geldikleri bağlamın dışında farklı bir bütünün parçasına dönüşerek bir bilgi sistemine dâhil edilir. Objeler, koleksiyonerin kendi lisanıyla yazılmış bir hikâyeyi temsil eder. Elsner ve Cardinal, biriktirmeyi sınıflandırmanın eylemi, koleksiyonculuk tarihini de insanların bir önceki nesilden devraldıkları bilgi sistemlerini yerleştirme ve genişletme çabası olarak tanımlarlar (1997). Ortaçağ Avrupası'nda çoğu zaman sefer ve savaşlardan ele geçirilen değerli taşlar ve madenlerden üretilmiş ganimetler, kilise ve manastırlarda dinî sembolik anlamlar verilerek biriktirilen koleksiyonlar, erken modern dönemin saraylarında biriken nadir eserler koleksiyonerlerin dünya görüşünün, toplumsal, dini, siyasi kimliğinin anlatılarıdır. Koleksiyonlar 19. yüzyıl itibariyle kamusallaşarak halka mal olacak, koleksiyonerin özel ve öznel dünyasından çıkıp ulusal kamu müzelerinde toplumsal hafıza oluşturma süreçlerinden geçerek yükselen burjuva sınıfının, yani yeni sahiplerinin, kendi tarih, estetik, kimlik hikayelerini temsil edeceklerdir. Aralarından bazıları 19. yüzyıl emperyalizmi, medenileştirme misyonu ve kapitalist gelişmenin getirdiği tüm dünyayı bir müzede buluşturma arzusuyla bir evrensellik de iddia edecektir (Duncan ve Wallach, 1980).

Müzelerin, ondokuzuncu yüzyıldan günümüze ulus devletler nezdinde kurumsallaşması, bir yandan Füsun Üstel'in (2021) altını çizdiği "makbul vatandaş" yetiştirme siyasetine estetik, tarihsel, kültürel temel olurken, bir yandan da koleksiyonların korunması doğrultusunda ulusal politikalar geliştirilmesinin önünü açmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nı takiben, savaşın tekrarlanmasını önlemek amacıyla kurulan Milletler Cemiyeti bünyesinde 1926'da bir Uluslararası Müze Ofisi oluşturulmuş ve bu Ofis 1936'da, savaş zamanında, tarihî yapıları ve sanat eserlerini ko-

ruma sözleşmesinin ilk adımlarını atmıştır. İkinci Dünya Savaşı birliğin sonu olurken, tarihî yapı ve sanat eserlerinin güvenliğini de tehdit etmiştir. 1946'da kurulan UNESCO ve bünyesinde yer alan Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) bu çalışmaları ileriye götürmüştür. Bu dönemde koleksiyonların korunması, kaçakçılığın önlenmesi ve çalınan eserlerin iadesi alanında gerek UNESCO, gerekse diğer uluslararası kuruluşlar bağlamında sözleşmeler ve işbirlikleri yapılmış, taşınır kültür mirasını ve sanat eserlerini barındıran müzelerin işlevlerinin tanımlanması doğrultusunda adımlar atılmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren müzelerin katılımcılık, kapsayıcılık ve çoğulculuk gibi kavramlar çerçevesinde toplumsal rolü irdelenmeye başlanmıştır (Sandell, 2002; Silverman, 2010). Yeni müzecilikle müzelere atfedilen bu toplumsal rol, farklı kitlelere yönelik iletişim, yorumlama ve eğitim faaliyetleri kadar karar süreçlerinde de topluluklarla beraber hareket etmeyi, işbirliklerini ve katılımı öngörmektedir (Vergo, 1989). Müzelerde saklanan, sergilenen eserler, korunan kültür mirası alanları ve taşınmaz eserler kimin geçmişini ve kültürünü temsil eder? Bakımı, restorasyonu ve yönetimi maliyetli olan müze koleksiyonlarının ve müzecilik faaliyetlerinin kamusal yararı gözetecek şekilde devamı nasıl sağlanmalıdır? Bu sorular kültür mirası yönetimi başlığı altında müzecilik odağında giderek daha fazla sorulmaktadır.

Çoğulculuk ve toplumsal adalet

Miras kavramı, gerek müzelerde, gerekse müzeler dışında, somut, somut olmayan ve doğal mirası kapsayarak yerin ruhu ve bileşenlerini içerecek şekilde genişletilirken, kimlerin bu tanımlama sürecinde baskın olduğu sorusu kültür mirası çalışmalarında önem kazanmıştır. Ulus-devletlerin ortaya çıktığı on dokuzuncu yüzyıldan itibaren ulusal kimliğin referans aldığı kaynaklardan birisi geçmişten kalan mirastır. "Miras", der Stuart Hall, "ulusun yavaş yavaş kollektif bir toplumsal hafıza inşa ettiği söylemsel pratiklere işaret eder" (Hall 2010, s. 5). Hall'a göre, bu miras anlatısında kendi yansımasını görmeyenler ulus-devlete yeterince ait hissetmeyeceklerdir kendilerini (Hall, 2010, s. 4).

Çoğulculuk taleplerinin geçtiğimiz son yarım yüzyıldır siyasi ve kültürel anlamda kendisini kabul ettirmesi ile birlikte, miras değerlerinin neler olduğuna ilişkin ulusal kurguları çoğullaştırmaya çalışan birçok farklı topluluk ve bakış açılarının ortaya çıktığı görülmektedir. Kolonileştirilme sürecinde kimlikleri ve miras varlıkları yok sayılmış yerli halkların ya da azınlık olarak sınıflandırılan toplulukların, göçmenlerin, marjinal addedilenlerin, miras değerlerini ortaya çıkartmak, kamusal alanda görünür kılmak ve ulusal miras değerler sisteminin bir parçası yapmak konusundaki mücadeleleri başarılı oldukça, gerek ulusal, gerekse de uluslararası arenada miras değerlerine hakim bakış açıları da değişmektedir. Yapılı ve doğal çevre, somut ve somut olmayan, geçmiş ve gelecek, yaşayan ve yitmişler gibi ikilikler üzerinden ele alınan miras konusu ilişkisellikler, maddi olmayanın önemi, doğa ve kültür iç içelikleri gibi farklı kavramsal açılımlarla yeni yönlere ve tanımlara evrilmektedir.

Sosyal ve kültürel çeşitlilik olgusunu toplumlar benimsedikçe, kültürel miras alanına ilişkin söylem ve temsillerin de nasıl daha kapsayıcı olabileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Nite-

kim 1982 yılından beri ICOMOS tarafından Uluslararası Anıtlar ve Sitler Anma Günü olarak tüm ICOMOS üyesi ülkelerce kutlanan 18 Nisan günü, 2021 tarihinde, "Karmaşık Geçmişler: Çeşitlilikleri Gözeten Gelecekler" (*Complex Pasts, Diverse Futures*) başlığı ile duyurulmuştur. "Geçmişe dair bazı anlatıların göz ardı edilmesi veya silinmesi ve belli öykülerin diğerlerine göre ayrıcalıklı hale getirilmesi üzerine tartışmalar son yıllarda doruk noktasına ulaşmıştır", diyen ICOMOS'a göre, "pek çok anıt ve sit, çok katmanlı tarihleri ile ayakta durmaktadır, bizzat bu nitelikleriyle önemlidirler ve bu nedenle kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınmaları gerekmektedir" (ICOMOS, 2021).

Mirasa atfedilen değerler çoğullaştıkça ve farklı toplumsal kesimler kendilerine ifade alanı bulabildikçe mirasın sabit ve değişmez olduğu fikri de değişmektedir. Miras değerlerinin belirlenmesindeki karar verme süreçlerinin çoğulculuk anlayışı ile yürütülmesi anlayışı artık hem kültür mirası yazınında hem de politikalarında kabul görmektedir. Avrupa Konseyi Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi (2005) - kısa adıyla FARO Sözleşmesi – toplumun tüm kesimlerinin kültürel mirasın tanımlanması, araştırılması, korunması ve sunumu süreçlerine katılımının teşvik edilmesi, kültür mirası ile ilgili konuların geniş bir şekilde tartışılması, her topluluğun kendisi için önemli olan miras değerlerinin ifade imkânlarının yaratılması ve sivil toplum kuruluşlarının hem paydaşlar olarak hem de kültür mirası politikalarının yapıcı eleştirmenleri olarak değer görmesi gerektiğinin altını çizer. Toplumsal aktörlerin kültürel miras alanında ifade imkânlarının çoğalmasıyla eskinin değişmez kabul edilen miras değerlerinin yanına yeni miras değerleri eklenmekte, miras alanı çoğullaşmakta ve zenginleşmektedir. Sonuç olarak, miras kavramının içeriği, kapsamı genişlemekte, dolayısıyla söz söyleyen, hak iddia eden paydaşları da artmaktadır. Paydaşların çoğalmasıyla birlikte kültürel mirasa farklı bakışların, değerlendirmelerin bir arada var olabilmesi meselesi miras yönetiminin konularından birisi haline gelmiştir. Miras politikalarının farklı kimliklerin miraslarını ve yorumlamalarını içermesiyle, sosyal adaletin inşasında, topluluklar-arası uzlaşmanın, iyileşmenin sağlanmasında ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesinde mesafe katedilebilmektedir. Avrami ve arkadaşlarının söylediği gibi miras alanından beklentilerin bu şekilde gelişmesi koruma pratiğini de toplumun dinamik ve güncel konularına sıkı bir şekilde bağlamaktadır (Avrami vd., 2019, s. 6).

Toplumsal adaletin ve eşitliğin sağlanması yönünde günümüz toplumlarında yaşanan mücadeleler, siyasi ve ekonomik alanda sınırlı kalmayıp, kültürel hakları ve kültür mirasını da içine alan kültürel alana da yansımaktadır. Kültür mirası kurumları bu tartışmalara bulundukları siyasi ve idari yapılar içinde yönetim gelenekleri ve siyasi eğilimleri doğrultusunda politika ve pratikler geliştirerek katılırlar. Bu çerçeve uluslararası boyutta faaliyet gösteren yapılara da yansır. Bir örnek 2019 ICOM yıllık genel toplantısında müze tanımının, alışılagelmiş koruma, araştırma, paylaşma ve katılım çerçevesini kültürel haklar, demokratikleşme, çokseslilik bağlamında sosyal adaleti ve küresel eşitliği de içine alacak şekilde genişletilmesine bazı ülke temsilcilerinin gösterdiği tepkidir (Noce, 2019). Bu örnek, küresel siyasi ve toplumsal gelişmeler ve tartışmalar çerçevesinde, kültür mirasının anlamı, değeri ve yönetimi üzerine, mesleki çevreler de dâhil ol-

mak üzere kamusal alanda birbiriyle çatışan görüş ve yaklaşımların varlığına işaret etmektedir. Kültür mirasının toplumsallığı ve çoğulluğu konusu bugün her ülke özelinde ve yönetim geleneği ve siyasi ortamının elverdiği kadarıyla ele alınmaktadır ve bu bağlamda miras yönetimine toplumsal adalet ve kültürel haklar açısından yaklaşmak konusunda kurumlar ve aktörler arasında bir uzlaşının olduğunu söylemek için erkendir.

Kültür Mirası Yönetimi ve Yeni Yaklaşımlar

Kültür mirasının yönetimi çok yakın bir zamana kadar hangi mirasın "bizim" geçmişimiz anlatısı açısından önemli olduğunun sınırlarını çizen devlet kurumları pratiklerini kapsamıştır. Harrison, bunun için "resmî miras" tanımı yapar (2013, s. 16). Kültür mirasının yönetimi, miras değerlerinin bugünün toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için korumadan kullanıma ve saklama, arşivleme, yorumlama, bilgilendirme ve sunuma kadar uzanan birçok müdahaleyi kapsar. Devletin kültür politikası kapsamında yasalar ve mevzuatın tanımladığı önceliklere uygun profesyonel faaliyetler sonucu korunmak üzere listelenerek değer atfedilen varlıklar "resmî miras" tanımını ortaya çıkarır ve miras yönetimi pratiklerinin konusunu teşkil eder. Yirminci yüzyılın ortalarında başlayan kültürel ifadelerin ve temsillerinin çoğulluğunu hedefleyen yeni çoğulcu siyaset yaklaşımları ile birlikte, miras yönetimi alanında "resmî olmayan" mirasın, özellikle yerel topluluklara ait müzecilik, arşiv oluşturma, şenlik ve benzer etkinlik pratiklerinde, ifade alanı bulmuştur. 1980'li yıllara kadar daha ziyade anıtsal değerler, arkeolojik alanlar, ulusal müzeler üzerinden ilerleyen resmî miras yönetimi, miras alanında ortaya çıkan yeni paydaşların istekleriyle yeni değerleri kapsamına almaya başlamıştır. Gündelik hayatın sivil yapıları ve gelenekleri, endüstri dönemi varlıkları, bir yerin peyzajı ve barındırdığı peyzaj ögeleri, gibi daha önce değer atfedilmeyen varlıkların ve özelliklerin de miras kapsamına girmeye başlaması ile birlikte yönetim konuları çeşitlenmeye başlayacaktır.

Öbür taraftan, seksenli yıllardan bu yana küreselleşme dinamiklerinin ortaya çıkardığı, şehirlerarası rekabet, artan insan hareketliliği, göçler ve büyüyen kültür turizmi gibi gelişmelerle birlikte, yerel yönetimler ve özel girişimler miras değerlerinin çeşitlendirilmesi ve sunumu konusunda aktif rol almaya başlamışlardır. Şehirlerin ve yerlerin markalaşarak küresel alanda rekabet arayışlarında sahip oldukları miras önemli bir rol oynamaya başlamış, kentsel ve arkeolojik miras alanlarına turizm-odaklı yatırımların ilgisi yükselmeye başlamıştır. Gelişen kültür turizmi, şehirlerin ve yörelerin kalkınması için önemli bir gelir kaynağı olarak görülmeye başlanınca, kültür mirası değerleri de yeni bir anlam kazanarak, sağlayabilecekleri sosyo-ekonomik kalkınma potansiyeli bağlamında ele alınmaya başlamıştır. Buna bir diğer örnek, sayıları artan yeni müzeler ve bulundukları yeri ve yöreyi cazibe merkezine dönüştürmeyi hedefleyen yeni veya yenilenen müze yapılarıdır. Kültür mirası alanları yönetimleri ve müzelerden beklenen bir taraftan turizmi canlandırıcı ve gelir sağlayıcı yatırımlarda bulunmak ve bu varlıkların kullanımına dair fiziksel ve teknik altyapı girişimleri ve düzenlemeler yapmak iken, diğer yandan bu miras varlıklarının biricikliklerini ve bütünlüklerini korumak olmaktadır. Bu dengeyi sağlayabilmek ise, siyasi ve

toplumsal kararlılık gerektirmektedir. Koruma kullanma dengesini sağlamak şeklinde ifade edile gelen yeni yönetim perspektifi kültür mirası değerlerine atfedilen kimlik-odaklı anlamın bugün sosyo-ekonomik kalkınma, yerel markalaşma, gibi yeni beklentilerle katmanlaşması neticesinde miras varlıklarının yeni kullanımlara açılmasının yönetilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bugün, sayısal teknolojilerin ve yaratıcı endüstrilerin gelişimi ile birlikte, kültür mirası değerleri yaratıcı ekonominin önemli bir girdisi olarak da düşünülmeye başlanmış ve miras değerlerinin metalaşma sürecini hızlandırmıştır. Bütün bu gelişmelerle birlikte kültür mirası yönetimi açısından yeni sorunsalların ortaya çıktığı aşikardır.

Kültür mirası yönetimde ortaya çıkan bu yeni sorunlar, bir taraftan devlet-merkezli yönetimin mahiyetinin değişmeye başlamasına işaret eder. Kültür turizmi, yaratıcı endüstriler, kentsel markalaşma, yerel kalkınma, yaratıcı endüstriler, buluşçu yatırımlar, gibi yeni dinamiklerin kültür mirası yönetiminin sorunları haline gelmesi ile birlikte, özel sektör girişimcileri, meslek kuruluşları, sektör temsilcileri, kâr amacı gütmeyen sivil kurumlar, yerel savunucular gibi yeni paydaşlar ortaya çıkar. Paydaşların bu şekilde genişlemeye başlaması kültür mirası alanına nelerin gireceği, kimin için ve nasıl koruma ve sunumun yapılacağı tartışmalarını ortaya çıkartır; devletlerin kültür mirası politikaları da bu tartışmalarla yeniden şekillenmeye başlar. Son yirmi yılda, kültür mirası politikalarında, turizm gibi piyasa baskısı karşısında mirasın nasıl korunacağı, yeni paydaşların taleplerinin koruma öncelikleri ile nasıl dengeleneceği, mirasın toplumun kalkınması için nasıl kullanılacağı, sayısal teknolojilerin erişimi geliştirmek için sunum pratiklerinde nasıl değerlendirileceği gibi soruların kamu kurumları tarafından ele alınması gerektiği yönünde beklentilerin ve taleplerin artmakta olduğunu görüyoruz.

Kültür mirası yönetiminde yaşanan değişimin bir kaynağı da küreselleşmenin sebep olduğu bazen tahripkâr ve korumayı tehdit eden dinamikler karşısında mevcut yaklaşımların yetersiz kalmasıdır. Yeni yaklaşımların aranmasında UNESCO ve ICOMOS gibi alanın uzmanlarını ve akademik düşünürlerini bir araya getiren uluslararası koruma-odaklı kurumların çabaları belirleyici olabildiği gibi, miras alanının yeni paydaşlarının, sivil toplumun ve toplulukların mücadeleleri de önemli olmaktadır. Kültür mirası alanında söz söylemek isteyen paydaşların artması, mikro yerellik ölçeğinden, bölgesel, uluslararası, ulusaşırı ve küresel ölçeklere kadar beklentilerin çeşitlenmesi kültür mirasını belgelemek, tanımlamak, ortaya çıkartmak, korumak, yorumlamak ve gelecek kuşaklara aktarmak başlıklarında hangi adımların nasıl atılacağı sorularını karmaşıklaştırmaktadır. Miras yönetiminde, kültürel peyzaj, tarihî kentsel peyzaj ve miras alanları yönetimi gibi yeni kavramlarla çok-paydaşlı, farklı ölçekleri ve farklı değerleri aynı anda içeren bütünlükçü ve çok-disiplinli yeni yaklaşımlar gündeme gelmektedir. Bu yeni kavramsal açılımların bir önemli boyutu toplumun miras yönetimine katılımı konusunu araştırıyor ve teşvik ediyor olmasıdır. Ulusal kimlik odaklı kültür mirası yönetiminin topluma bakışı toplumu pasif bir alıcı olarak konumlandırırken, yeni kültürel miras yönetimi tartışmalarında tüm çeşitliliği ile toplumun, yerel mahalleliler, ziyaretçiler, kullanıcılar, hepsinin miras yönetiminin merkezine aktif bir şekilde dahil edilmesi söz konusudur. Bu bağlamda, daha önce bahsettiğimiz FARO Sözleşmesi,

"kültürel miras insanlar için korunmalıdır ve dolayısıyla toplumun kültür mirası değerlerinin oluşumunda aktif rol oynamasını sağlayacak mecralar geliştirilmeli, neyin kültür mirası değeri taşıdığı, hangi anlamları ifade ettiği konularındaki süreçlere ve kararlara toplumun katılabilmesi için yeni teknikler geliştirilmelidir", der. Toplumun katılım ve ifade imkânlarının gelişmesi ile birlikte miras değerlerinin çeşitlenmesi ve çoğullaşması söz konusu olmakta, öbür taraftan da farklı değerler atfedilen miras varlıklarının "ortak miras" olarak anlaşılması ve yönetimi konusu önem taşımaya başlamaktadır. ICOMOS 2020 yılı 18 Nisan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü'nü, "Ortak Kültürlerimiz, Ortak Mirasımız, Ortak Sorumluluklarımız" teması ile kutlaması bu konuda duyulan bilinçlendirme gereksinimine yanıt olarak değerlendirilebilir.

Kültür mirası yönetiminde yeni kavramların ve uygulamaların gelişmesinde UNESCO, IUCN (Uluslararası Doğayı Koruma Birliği), ICOM (Milletlerarası Müze Konseyi), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) gibi uzmanlardan oluşan bağımsız danışman kuruluşların, ICCROM (Kültürel Varlıkların Onarımı ve Korunmasıyla İlgili Uluslararası Araştırma Merkezi) gibi yarı-resmî kurumların ağırlığı artmıştır. 1970'li yıllardan bu yana Birleşmiş Milletler, UNESCO teşkilatı kanalıyla, insanlık tarihini yansıtacak üstün evrensel değere sahip kültürel ve doğal miras varlıklarının saptanarak koruma altına alınması konusunda Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi gibi tüm üye ülkelerin desteklediği araçlarla kültürel miras alanında yeni yaklaşımlara damgasını vurmaktadır. Yakın dönemde UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından gündeme getirilen bir konu da kültür mirası alanının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkıda bulunabileceği oldu. 2015 yılında, Dünya Mirası Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerin bir araya geldiği 20. Genel Oturum'da "Dünya Mirası Sözleşmesi süreçlerine sürdürülebilir kalkınma perspektifinin dâhil edilmesine yönelik politika" başlığı ile, bu konu kültür mirası yönetiminin uğraş alanlarından birisi haline geldi.

Türkiye'de Kültür Mirası Yönetimine İlişkin Durum Değerlendirmesi

"Kültür Mirası Yönetimi: Neden ve Nasıl? Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar" başlığını taşıyan bu kitap, Türkiye'de kültür mirası yönetiminin kapsadığı alanlarda fikir üretmiş, akademik araştırma ve çalışmalarda aktif yer almış, politika geliştirme, denetim ve yönetim ve uygulama sahalarında rol almış kişilerin bu eser için yazılmış yazılarını kapsamaktadır. Taşınmaz ve taşınabilir kültür varlıkları, tarihî çevre ve yerleşim alanları, doğal alanlar, arkeolojik alanlar, kapsamlı bir şekilde ayrı kısımlar halinde ele alınmakta, endüstri mirasının taşınmaz varlıklar kapsamına alınmasında gördüğümüz gibi, bu başlıklarda yaşanan kapsam ve tanım genişlemeleri değerlendirilmekte. Koruma pratiğinin bileşeni olan müzecilik ve korunan alanlar yönetimi konuları, kültür mirası yönetimi yazınında tartışılagelen katılımcılık, çoğulculuk, kapsayıcılık, adalet ve haklar kavramları bağlamında ele alınmakta ve Türkiye'de karşılaşılan vakaların analizleri ile derinleştirilmektedir.

Kitapta yer alan elliyi aşkın makaleye ve bazı makalelere eşlik eden kutularda yer alan açıklayıcı metinlere bakıldığında genel hatlarıyla, bu çalışmaların odağında Türkiye'de kültür

mirasının korunması doğrultusundaki siyasi, kurumsal, idari politikalar, araçlar ve yöntemlerin neler olduğu, tarihsel süreç içinde nasıl şekillendiği, bu yönetim araçları silsilesinin sorunlarının analizi ve iyileştirilmeleri doğrultusunda yapılması gerekenler ve uluslararası alanda geliştirilen yönetim yaklaşım ve araçlarının Türkiye'ye uyarlanarak uygulanması konularının yer aldığı görülecektir. Kitap, **Miras Yönetiminde Uluslararası Kurumlar, Sözleşmeler ve Yeni Yaklaşımlar** adlı ilk kısım ile uluslararası ölçekteki düzenleme ve yaklaşımların ülke ölçeği için önemine vurgu yaparak açılmaktadır. Devamında gelen, **Türkiye'de Koruma Anlayışı ve Kültür Mirası Yönetimine Etkisi** başlıklı kısım ile birlikte kitap Türkiye'ye odaklanıyor; Türkiye'de koruma anlayışının gelişimi, yasal düzenlemeler ve koruma uygulamaları ele alınıyor. **Kentsel ve Kırsal Yerleşmelerde Kültür Mirası Yönetimi** başlıklı kısımda yazarlar taşınmaz kültür varlıkları ve kentsel ve kırsal tarihî çevrenin korunmasında en etkili ve önemli araçlardan olan imar planlaması yönteminin eleştirel değerlendirmesini, vakıf taşınmaz kültür varlıklarının nasıl yönetildiğini ve Türkiye'de tarihî çevre koruma eğitiminde yenilikçi yaklaşımların neler olabileceğini ele alıyorlar. Kırsal miras, somut olmayan miras ve yaşayan yerel kültürle iç içeliği sebebiyle koruma ve yönetim tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmakta ve bu açıdan yeni bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. **Türkiye'de Kültür Mirası Yönetiminde Alan Yönetimi ve Yönetim Planlaması** başlıklı kısımda sit alanlarının, UNESCO Dünya Mirası alanlarının ve arkeolojik alanların korunması ve yönetiminde Türkiye'de uygulama sonuçlarının yeni alınmaya başlandığı "alan yönetimi ve planlaması" yöntemi değerlendirilmektedir. **Türkiye'de Doğal Miras Alanlarının Korunması ve Yönetimi** başlıklı kısım, Türkiye'de yakın zamanda yönetim olarak farklı idari yapılara ayrılmış olan ve dolayısıyla birbirinden koparılan kültürel ve doğal miras yönetimi konusunun bu şekilde ayrılmasının doğru olmadığı tespitinden hareket etmektedir. Bu kitabın kapsamına doğal miras alanlarının korunması ve yönetimi konuları da dâhil edilerek, doğa ve kültü birlikteliğinin koruma ve yönetim yaklaşımlarında karşımıza ne tür olanaklar veya sorunlar çıktığına dair yeni fikirler üretilmektedir. **Arkeolojik Mirasın Araştırılması, Korunması ve Yönetimi** kısmında Türkiye'de arkeolojik miras çalışmaları tarihsel bir perspektiften değerlendirilmekte, arkeolojik değerlerle toplumun ilişkisini ele alan saha çalışmaları analiz edilmekte, toplumu arkeolojik varlıklarla buluşturan uygulamalar ve arkeolojik çalışmaların yerel kalkınma ve turizmi geliştirmek gibi arayışlara yapabileceği katkının sınırları tartışılmaktadır. **Endüstri ve Modern Mimarlık Mirasının Korunması ve Yönetimi Sorunsalı** başlıklı kısım, İkinci Dünya Savaşı sonrası atıl kalan sanayi yapı ve alanlarının endüstri mirası olarak değer kazanarak yönetilmesi tartışmalarını ele almaktadır. Kentlerin ve gündelik yaşamın dönüşümünde köklü etkileri olan endüstri yapı ve yerleşimleri ile modern mimarlık mirasının nasıl korunacağı bu kısımda endüstri yapıları ve modern mimarlık yapıları olarak ayrı makalelerle ele alınmıştır. **Kültür Mirasının Müzelerde Yönetimi** kısmında, Türkiye'de genel olarak sanat, tarih, etnografya ve arkeoloji koleksiyonlarını barındıran müzelerde yönetim ve müzecilik pratiklerini koruma, toplum odaklı turizm, hafıza oluşturma ve katılım çerçevesinden incelenmektedir. Kitabın son kısmı olan **Türkiye'de Miras Yönetimi Alanında Güncel Tartışmalar ve Eleştirel Değerlendirmeler**,

kültür mirası yönetiminde yerel yönetimlerin, sivil toplum kurumlarının rolünü vaka analizleri ile tartışmakta; turizmin kültürel ve doğal mirasın korunması ile olan çetrefilli ilişkisini değerlendirmekte ve UNESCO'nun somut olmayan mirasa yönelik üç ayrı sözleşmesindeki kültür mirası tanımlarını kültürel ifadelerin çeşitliliği perspektifinden mercek altına almaktadır.

Türkiye'de kültür mirası yönetimi başlığı altına giren somut olmayan miras yönetimi bu yayında diğer başlıklara göre görece kısıtlı ele alınmış; UNESCO ifadelerin çeşitliliği sözleşmesi ve kırsal alanda toplum odaklı turizmin gelişimi çerçevesinde tartışılmıştır. Esasen, Türkiye'de somut olmayan mirasın araştırılması etnografya, folklör ve halkbilim başlıklarıyla geç Osmanlı döneminde başlamış ve Cumhuriyet döneminde kurumsallaşarak devam etmiştir (Öztürkmen, 1998, 2020). Bu alanda 2000'lerin başından itibaren uluslararası alanda yürütülen çalışmalar ve tartışmalar (UNESCO Somut Olmayan Kültür Mirası Sözleşmesi, 2003 ve daha sonra Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Yaygınlaştırılması Sözleşmesi, 2005), ve UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi gibi araçlar somut olmayan mirasın yönetimi üzerine araştırma ve çalışmaları çeşitlendirmiştir (Oğuz, 2016).

Kitapta yeteri kadar yer almayan diğer bir konu, Türkiye ve coğrafyamızın devam eden sorunu tarihî eser kaçakçılığı ve kaçırılan eserlerin geri dönüşüne dair yürütülen çalışmalar ve tartışmalardır (Karaduman, 2008; Pulhan, 2008). Bu alandaki araştırmalar, uluslararası sözleşme ve girişimlerin çerçevesini bilmek kadar Türkiye'de Emniyet Müdürlüğü ve Jandarmanın verilerinin incelenmesini de gerektirmektedir.

Azınlıklara ve yerel topluluklara ait somut ve somut olmayan mirasın ortaya çıkarılması, korunması ve yönetilmesi doğrultusunda gerek devlet nezdinde, gerekse topluluklar ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen çalışmalar ve girişimler kapsamlı bir konu, bu nedenle bu kitapta ele alamadık; bu konuya vakfedilmiş bir yayına çok ihtiyaç olduğunu belirtmeliyiz. Söz konusu alanda hafıza çalışmaları, sosyal ve sözlü tarih çalışmaları devam etmekle beraber Türkiye'deki kültür mirası yönetimi tartışmalarının merkezinde yer almamaktadır. Bunun bir sebebi olarak Türkiye'de kültür mirası yönetimi çalışma ve uygulama alanının ağırlıkla devletin tanımladığı resmi miras değerleri ile sınırlı olması gösterilebilir. Diğer taraftan son 20 yıldır bazı sivil toplum kuruluşları ve özel müzeler kültürel toplulukların kültür mirasının araştırılması, belgelenmesi, korunması ve sunumu konularında çalışmalar yürütmektedirler. Bu bağlamda "resmî" olarak nitelediğimiz ve daha ziyade taşınır ve taşınmaz tarihî ve anıtsal eserlere ve sit alanlarına odaklanan kültür mirası yönetimi ve koruması çalışmaları ile Türkiye toplumunun kültürel çoğulluğunun kültürel miras ve yönetimi alanında nasıl ifade bulduğuna veya bulamadığına odaklanan çalışmaların ayrı kulvarlarda ilerlemekte olduğunu söyleyebiliriz.

Son olarak, bu yayında Türkiye'de çalışılan farklı miras türlerinin tamamına yer verilemediğini belirtmeliyiz. Bunların başında sualtı mirası sayılabilir (Öniz, 2018). İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonucu yeni bir miras alanı olarak karşımıza çıkan sayısal miras ise koruma ve yönetim süreçlerinde bambaşka bir yaklaşım ihtiyacına işaret etmektedir (Töre, 2018; UNESCO, 2003). Bu konuyu da gelecek yayınlara bıraktık.

KAYNAKÇA

Ashworth, G. J., Graham B. ve Tunbridge J. E. (2007). *Pluralising Pasts: Heritage, Identity and Place in Multicultural Societies*. Pluto Press. Londra.

Avrami, E., Macdonald, S., Mason, R. and Myers, D. (eds.). (2019). *Values in Heritage Management: Emerging Approaches and Research Directions*. Los Angeles: The Getty Conservation Institute. http://www.getty.edu/publications/heritagemanagement/.

Avrupa Konseyi Toplum için Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi. (2005). (kısa adıyla FARO Sözleşmesi) https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/faro-convention

Duncan, C. ve Wallach, A. (1980). The Universal Survey Museum. *Art History*, *3*(4), 448-469.

Elsner, J. ve Cardinal, R. (1994). *The Cultures of Collecting*. Reaktion Books.

Goetcheus, C. ve Mitchell, N. J. (2014). "The Venice Charter and Cultural Landscapes: Evolution of Heritage Concepts and Conservation Over Time", *Change Over Time*, *4*(2), 338-357.

Hafstein, V. (2018). *Making Intangible Heritage: El Condor Pasa and Other Stories from UNESCO. Bloomington: Indiana University Press.*

Harrison, R. (2015). Beyond "Natural" and "Cultural" Heritage: Toward an Ontological Politics of Heritage in the Age of Anthropocene, *Heritage & Society*, *8*(1), 24- 42, DOI: 10.1179/2159032X15Z.00000000036

Karaduman, H. (2007). *Türkiye'de Eski Eser Kaçakçılığı.* ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları.

Noce, V. (2019). "What exactly is a museum? ICOM Comes to blows over new definition". The Art Newspaper, 19 Haziran. https://www.theartnewspaper.com/2019/08/19/what-exactly-is-a-museum-icom-comes-to-blows-over-new-definition

Nora, P. (2006). *Hafıza Mekanları*. Dost Kitabevi.

Oğuz, Ö. (2016). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*. Geleneksel Yayıncılık (2.Baskı).

Öniz, H. (2018). *Sualtı mirasının korunması.* Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Öztürkmen, A. (1998). *Türkiye'de Folklör ve Milliyetçilik*. İletişim Yayınları.

Öztürkmen, A. (2020). Folklore in the time of young turks: Situating a new discipline in nineteenth century Ottoman thought. *Western Folklore, 79*(2/3), 139-178.

Pulhan, P. (2008). Arkeolojik Varlıkların Talanı. R*ezan Has Müzesi Konferansları II. Arkeoloji Mercek Altında.* 78-91.

Sandell, R. (2002). *Museums, society, inequality*. Routledge.

Sayısal Mirasın Korunması Tüzüğü, UNESCO (2003). http://portal.unesco.org/ci/en/files/13367/10700115911Charter_en.pdf/Charter_en.pdf

Silverman, L. H. (2010). *The social work of museums*. Routledge.

Töre, T. (2018). Sayısal Miras: Mimari Miras Ve Sayısal Nesne İlişkisinde Koruma Yaklaşımları. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, *8*(1), 1-10 . DOI: 10.7456/10801100/001

UNESCO. (1999). Dünya Miras Komitesi, Dünya Miras Sözleşmesi Uygulama Rehberi. https://whc.unesco.org/archive/opguide99.pdf

Üstel, F. (2021). *Kültür Politikasına Giriş Kavramlar, Modeller, Tartışmalar.* İletişim Yayınları.

Vergo, P. (1989). *The new museology*. Reaktion Books.

ICOMOS. 4 Ekim 2008 Quebec Deklarasyonu "On the Preservation of Spirit of Place" https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf

ICOMOS. 18 Nisan 2021. "Karmaşık Geçmişler: Çeşitlilikleri Gözeten Gelecekler" (*Complex Pasts, Diverse Futures*) https://www.icomos.org/en/77-articles-en-francais/90551-18-april-complex-pasts-diverse-futures.

ICOMOS. 18 Nisan 2020. "Ortak Kültürlerimiz, Ortak Mirasımız, Ortak Sorumluluklarımız" Shared Cultures, Shared Heritage, Shared Responsibility, https://www.icomos.org/en/77-articles-en-francais/72051-18-april-2019-theme-shared-cultures